

OIKEUSPOLIITTISEN TUTKIMUSLAITOKSEN TUTKIMUSTIEDONANTOJA 83

National Research Institute of Legal Policy. Research Communications.
Rättspolitiska forskningsinstitutet. Forskningsmeddelanden.

Martti Lehti

RYÖSTÖRIKOSKATSAUS 2007

Helsinki 2008

SISÄLLYS

1 Ryöstörikkokset	1
2 Ryöstörikollisuuden määrällinen ja alueellinen kehitys	1
3 Rikokset	14
4 Uhrit	27
5 Syylliset.....	30
6 Kuolemaan johtaneet ryöstörikkokset	40
7 Rikosten selvittäminen.....	41
8 Oikeuskäsittely ja tuomiot	44
9 Yhteenveto	45
Tiivistelmä.....	48
Lähteet	49

1 Ryöstörikokset

Ryöstörikokset ovat väkivaltaa käyttämällä suoritettuja omaisuusrikoksia. Niitä koskevat säädökset sisältyvät rikoslain 31. lukuun.

Perusrikos on *ryöstö* (RL 31:1). Sen tunnusmerkistö täyttyy, kun väkivaltaa käyttämällä tai sillä uhkaamalla anastetaan tai otetaan luvottomasti käyttöön irtainta omaisuutta. Ryöstöstä on niin ikään kyse, jos mainituin keinoin pakotetaan joku luopumaan taloudellisesta edusta, johon rikoksen-tekijällä tai hänen toimeksiantajallaan ei ole laillista oikeutta. Ryöstön tunnusmerkistö täyttyy myös, jos joku tavataan muusta anastusrikoksesta verkseltään ja hän yrittää väkivaltaa tai uhkausta käyttämällä saattaa rikoksen loppuun tai pitää anastamansa omaisuuden.¹

Törkeästä ryöstöstä (RL 31:2) on lain mukaan kyse silloin, kun 1) ryöstössä aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, 2) jos rikos tehdään erityisen raa'alla tai julmalla tavalla, 3) jos rikoksessa käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä tai 4) jos rikos kohdistetaan henkilöön, joka ammattiinsa tai toimeensa kuuluvan työn tai tehtävän vuoksi ei voi itseään tai omaisuuttaan puolustaa. Lisävaatimuksena tunnusmerkistön täyttymiseen kaikissa mainituissa tapauksissa on, että rikos on myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Sekä ryöstön että törkeän ryöstön yritys on rangaistava.

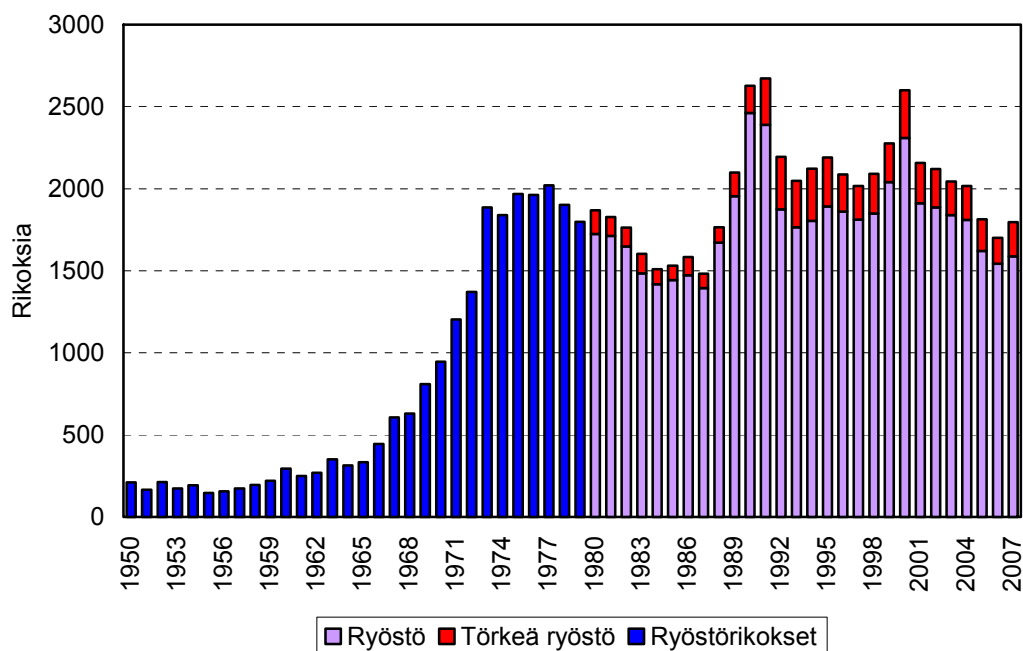
Toisin kuin varkausrikoksissa ryöstön kohteena olevan omaisuuden arvo ei suoraan vaikuta rikoksen törkeyden arviointiin, sillä voi kuitenkin olla merkitystä kokonaisarviossa. Toisaalta aseellinen ryöstö ei ole automaattisesti törkeä, vaan ainoastaan jos rikos myös kokonaisuutena on arvioitavissa törkeäksi.

2 Ryöstörikollisuuden määrällinen ja alueellinen kehitys

2.1 Kehitys toisen maailmansodan jälkeen. Poliisin kirjaamien ryöstörikosten määrä oli vuonna 2007 kahdeksankertainen vuoteen 1950 verrattuna. Samantapainen muutos on toisen maailmansodan jälkeen tapahtunut myös varkaus- ja pahoinpitelyrikollisuudessa. Kaikissa kolmessa rikollisuuden lajissa myös muutoksen ajankohta on suurin piirtein sama: 1960- ja

¹ Kuitenkin, jos teko, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys tai muut tekoon liittyvät seikat, ei ole kokonaisuutena arvostellen vakava, ei rikosentekijää tuomita ryöstöstä, vaan niistä muista rikoksista, jotka teko käsittää.

1970-lukujen vaihde. Poliisin kirjaamien ryöstörikosten määrä kasvoi vuodesta 1966 vuoteen 1973 kaikkiaan 325 prosenttia, vuotuisesti kasvuksi ajanjaksolla tuli keskimäärin 24 prosenttia. 1970-luvun jälkipuoliskolla kasvu taittui ja kääntyi 1980-luvulla loivaan laskuun. Kuitenkin myös 1980-luvulla ryöstörikosten asukaslukuun suhteutettu taso oli lähes nelinkertainen 1960-lukuun nähden. 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa rikosten määrä kääntyi uudelleen kasvuun. Tämä kasvusykli, jonka huiput osuivat 1990-luvun alkuvuosiin ja vuoteen 2000, taittui vuoden 2000 jälkeen. Vuosina 2005–2007 ryöstörikosten määrä laski selvästi alle kahdentuhannen rikoksen ensimmäistä kertaa sitten 1980-luvun.

Kuvio 1 Tilastoitujen ryöstörikosten määrällinen kehitys 1950–2007 (Tilastokeskus)

Reino Sirén on tutkimuksessaan sotien jälkeisestä varkausrikollisuudesta jakanut rikollisuustasoa ja sen muutoksia selittävät tekijät rikosentekomahdollisuuksissa, rikosmotivaatiossa ja rikoksen määritelmässä tapahtuneisiin muutoksiin (Sirén 1984, 115). Sirénin mukaan varkausrikollisuuden syklejä toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä selittää parhaiten väestörakenteen, muuttoliikkeen vilkkauden, kulutushyödykkeiden tuotannon ja työttömyysasteen muutosten yhteisvaikutus. Nuorten ikäluokkien osuuden lisääntyminen kokonaisväestöstä, maassamuuton volyymin kasvu ja taloudellinen noususuhdanne ovat kaikki olleet varkausrikollisuutta lisääviä tekijöitä, vastaavasti ikärakenteen vanheneminen ja taloudellinen laskusuhdanne ovat vaikuttaneet rikollisuutta vähentävästi. Toisaalta mikään mainituista tekijöistä tai niiden yhdistelmistä ei selitä tyhjentävästi

1960- ja 1970-lukujen vaihteen jyrkkää, pitkäaikaiseksi jäänyttä rikollisuustason muutosta (Sirén 1984, 122–23).

Pahoinpitely- ja henkirikollisuuden vaihtelut selittyvät toisen maailmansodan jälkeisinä vuosina huomattavalta osin alkoholinkulutuksen vaihtelusta käsin. Myös 1960- ja 1970-lukujen vaihteen rajuun tasonmuutokseen vaikutti osaltaan alkoholipolitiikassa tuolloin tapahtunut muutos ja sitä seurannut nopea alkoholinkulutuksen kasvu erityisesti nuorison parissa. Jakeluverkoston huomattava laajentaminen (sallittaessa keskioluen myynti elintarvikeliikkeissä) yhdistyneenä aikaisempien kulutusta rajoittaneiden mekanismien purkamiseen, johti alkoholin kulutuksen äkilliseen ja voimakkaaseen kasvuun, joka on sittemmin jatkunut voimakkuudeltaan vaihdellen jo kohta neljäkymmentä vuotta. Alkoholinkulutus puhtaana alkoholina asukasta kohti on tällä hetkellä yli nelinkertainen 1960-luvun loppuun verrattuna (Kivivuori 2002; Sirén 2000; Sirén & Lehti 2006).

Ryöstörikollisuuden syklejä toisen maailmansodan jälkeen selittänevät pitkälti samat tekijät kuin pahoinpitelyrikollisuuden ja varkausrikollisuudenkin muutoksia. Väkivaltaisena omaisuusrikollisuuden muotona ryöstörikollisuudella on kiinteä yhteys sekä varkaus- että pahoinpitelyrikollisuuteen ja niitä muotoaviin tekijöihin. Pahoinpitelyrikollisuuden tavoin ryöstörikollisuudella on myös läheinen kytkös alkoholin käyttöön ja käytön muutoksiin. 1990-luvulta lähtien ryöstörikollisuudella on ollut lisäksi kasvava kytkös huumausainerikollisuuteen. 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa tapahtunut raju ja pitkäaikaiseksi muodostunut rikollisuustason kasvu lienee ryöstörikollisuudessaakin liittynyt kuitenkin syvällisempiin yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin muutoksiin. Tähän viittaa sekin, ettei kyse ollut suomalaisesta ilmiöstä (ja siten yksin suomalaisessa yhteiskunnassa vaikuttaneista tekijöistä selittyvästä ilmiöstä) vaan yleislänsimaisesta. Vastaavankaltainen, vaikkakin jyrkkyydeltään vaihdellut, tilastoidun perusomaisuus- ja väkivaltarikollisuuden yleistason moninkertaistuminen tapahtui 1960- ja 1970-lukujen mittaan useimmissa Länsi-Euroopan maissa ja Pohjois-Amerikassa. Sitä on selitetty muun muassa yhteiskunnallisten instituutioiden (niin poliittisten, taloudellisten kuin sosiaalistenkin) ja arvojen muutoksilla, jotka johtivat yleisen lainkuuliaisuuden heikentymiseen (La Free 1998). Toisaalta on mahdollista, että muutoksen taustalla on useissa maissa, Suomi mukaan lukien, ollut osin myös ilmoitusasteen kohoaminen ja rikosten tilastoinnin tehostuminen.

2.2 Kehitys 1980–2007. Viime vuosikymmeninä poliisin kirjaamien ryöstörikosten vuotuinen määrä on vaihdellut 1 500 ja 2 700 välillä. Rikollisuushuiput ajanjaksolla osuivat vuosiin 1990–91 ja vuoteen 2000. Ylipäättään rikosten vuotuinen määrä kasvoi jyrkästi 1980- ja 1990-lukujen vaih-

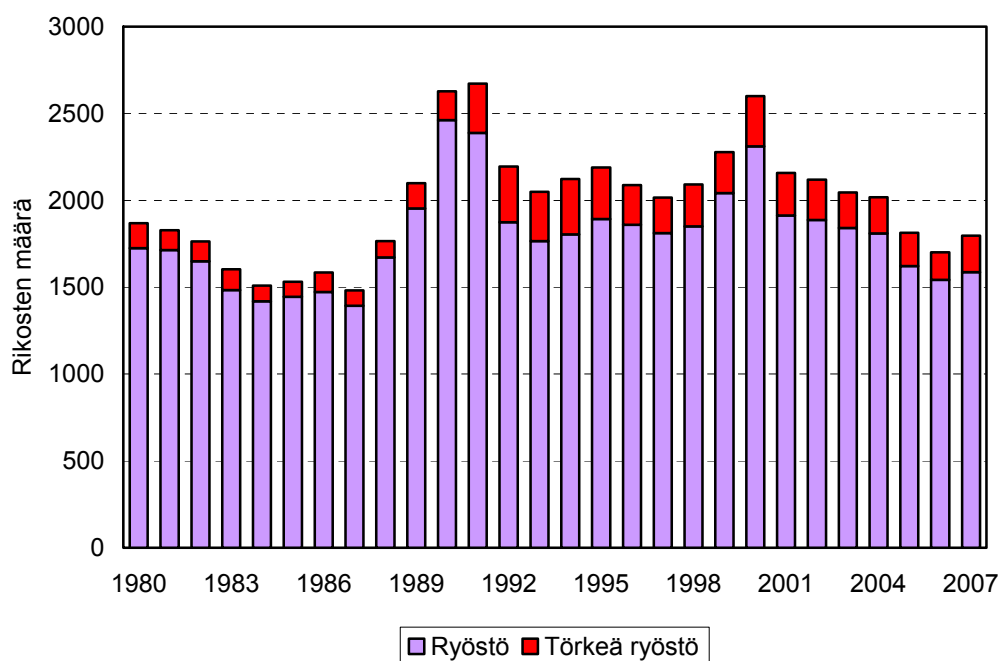
teessa ja pysyi koko 1990-luvun huomattavasti edellistä vuosikymmentä suurempana. Vuoden 2000 jälkeen ryöstörikosten määrä on ollut selvässä laskussa.

Rikostilaston rikosmäärien muutoksia tulkittaessa on huomioitava, että 1990-luvun alkuun osui muutamia teknisiä, lainsäädännöllisiä ja yleiseen rikollisuusympäristöön vaikuttavia muutoksia, jotka saattoivat lisätä ilmitullutta ryöstörikollisuutta ryöstörikollisuuden tosiasiallisesta kehityksestä riippumatta. Ensinnä poliisi siirtyi vuonna 1995 rikosilmoitusten kirjaamisessa uuteen sähköiseen järjestelmään aiemman lomakepohjaisen sijaan. Uuden helpompikäyttöisen järjestelmän on arvioitu lisänneen lievissä rikoksissa ja lievemmissä tapauksissa jonkin verran tehtyjen kirjausten määrää. Ryöstörikollisuudessa rikosten määrän kasvu tapahtui kuitenkin vuosina 1989–92, ennen RIKI-järjestelmän käyttöönottoa. Sähköiseen rikosilmoitusjärjestelmään siirtymisellä on siten tuskin ollut merkittävää vaikutusta kirjatun ryöstörikollisuuden kokonaismäärään.

Ajankohtaan ajoittui myös rikoslain kokonaisuudistus, jossa ryöstörikoksiakin koskeviin säädöksiin tehtiin muutoksia. Rikosten tunnusmerkkistöjä ei juurikaan muutettu, lähinnä nykyaikaistettiin kieliänsä. Tosin ryöstön tunnusmerkkistö laajeni käsittämään myös toisen omaisuuden luvattoman käyttöönottamisen väkivaltaa käyttämällä. Merkittävin muutos oli rangaistusasteikkojen lieventäminen. Ryöstön aiempi rangaistusmaksimi 10 vuotta vankeutta alennettiin 6 vuodeksi vankeutta, samalla minimirangaistus alennettiin 6 kuukaudesta vankeutta 4 kuukauteen. Törkeässä ryöstössä maksimirangaistus 12 vuotta vankeutta alennettiin 10 vuodeksi vankeutta. Kaikkien muutos olivat kuitenkin sen laatuista, ettei niiden juurikaan olisi pitänyt vaikuttaa sen enempää tilastoidun ryöstörikollisuuden kokonaismäärään kuin sisäiseen rakenteeseenkaan.

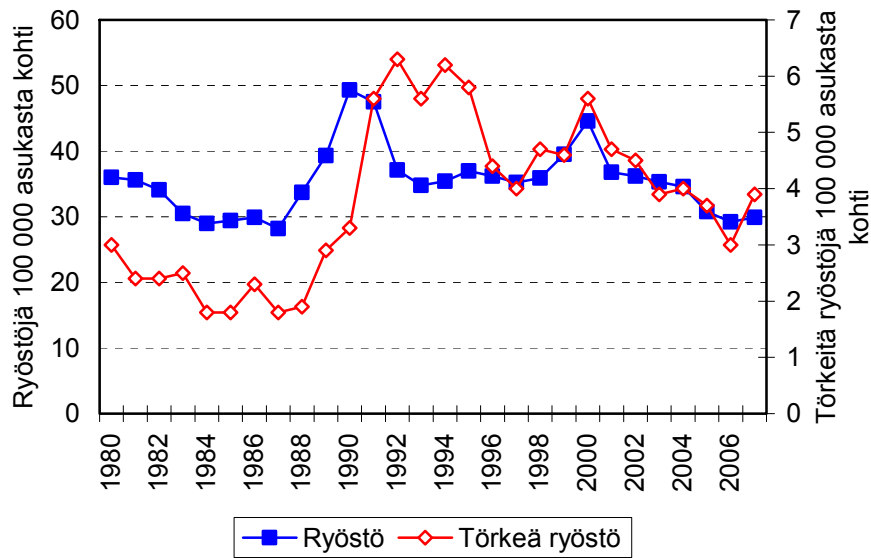
Yleiseen rikollisuusympäristöön vaikutti puolestaan Neuvostoliiton romahtaminen ja maamme rajojen avautuminen itään ja etelään. Rajojen avautuminen lisäsi ryöstörikollisuutta maahamme Venäjältä ja Viirosta suuntautuneen rikollisuuden muodossa. Kuinka suuri osa 1990-luvun alun ryöstörikollisuuden kasvusta meni lähialueilta tulleiden rikoksenteekijöiden tiliin, ei ole rikostilastosta selvitetävissä. Tällä hetkellä Viiron ja Venäjän kansalaiset (maassa asuvat tai vierailevat) vastaavat runsaasta kahdesta prosentista ryöstörikoksista, joissa tekijän henkilöllisyys kyetään selvittämään. On epätodennäköistä, että osuus 1990-luvun alussa olisi ollut olennaisesti korkeampi. Rajojen avautuminen vaikutti 1990-luvun tilastoituun ryöstörikollisuuteen myös toista kautta. Tällä hetkellä Suomen rikostilastoon kirjatusta ryöstörikoksista nelisen prosenttia on kohdistunut suomalaisiin matkailijoihin maamme rajojen ulkopuolella. Näistä rikoksista yli puolet on tehty Virossa, Venäjällä tai muualla entisen Neuvostoliiton

alueella. Myöskään ulkomailla suomalaisiin kohdistuneesta rikollisuudesta ei rikostilastosta ole saatavissa tietoja ajalta ennen vuotta 1999, sen vaikutusta 1990-luvun alun ryöstörikollisuuden kasvuun ei siten ole mahdollista tarkasti selvittää. Toisaalta, vaikka Suomeen suuntautunut itärikollisuus ja suomalaisiin matkailijoihin lähialueilla kohdistuneet rikokset myötävaikuttivat tilastoidun ryöstörikollisuuden kasvuun 1990-luvun alussa, ratkaisevia niiden vaikutukset eivät ole olleet. Itärikollisuus ei selitä kuin murto-osan ilmitulleen ryöstörikollisuuden yli 40 prosentin kasvusta vuosina 1989–92, pääosa kasvusta johtui suomalaisten toimesta Suomessa suoritetuista rikoksista.

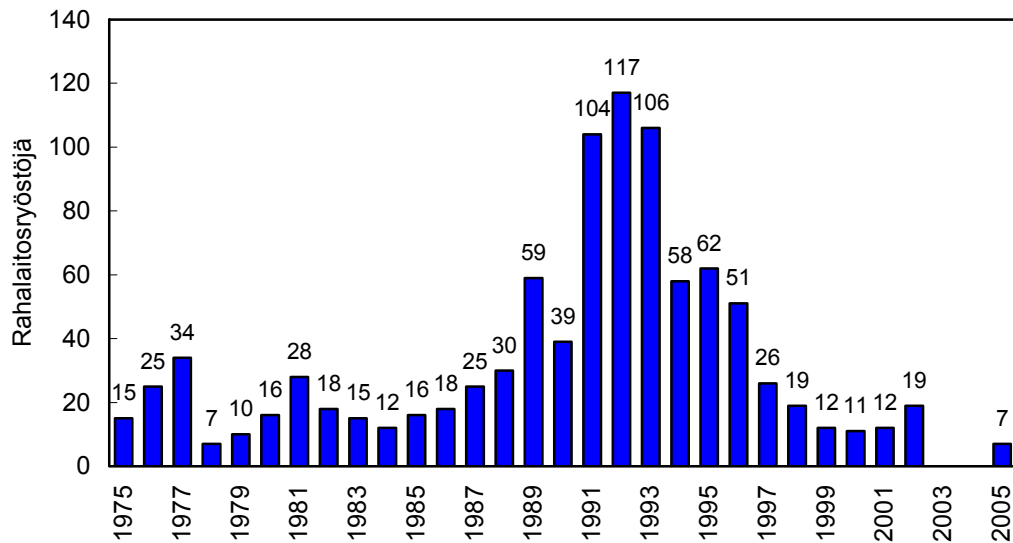
Kuvio 2 Ryöstörikosten määrällinen kehitys 1980–2007 (Tilastokeskus)

Kehitys ryöstöinä (RL 31:1) kirjatuissa rikoksissa on viime vuosikymmeninä poikennut jonkin verran törkeiksi ryöstöiksi kirjatuista (RL 31:2). Ryöstöjen määrä ja asukaslukuun suhteutettu taso saavutti huippunsa 1989–90 ja jälleen vuonna 2000, toisin sanoen ajanjaksolle sattuneiden taloussuhdanhuippujen aikaan. Vuoden 2000 jälkeen ryöstöinä kirjattujen rikosten määrä on laskenut tasaisesti ja rikollisuustaso on tällä hetkellä sama kuin 1980-luvulla.

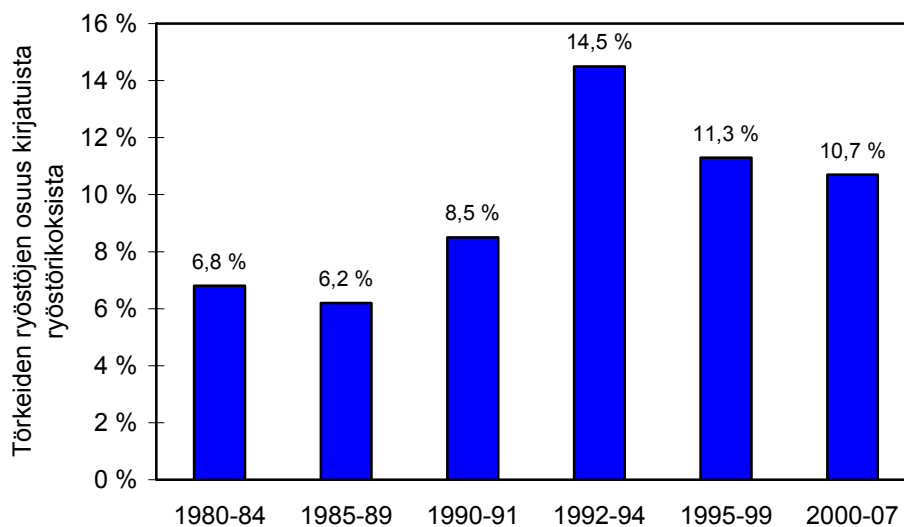
Kuvio 3 Ryöstör rikosten asukaslukuun suhteutetun tason kehitys 1980–2007 (Tilastokeskus; 2007: ennakkotiedot tammi-kesäkuusta)

Törkeiden ryöstöjen määrällinen huippu ajanjaksolla ajoittui sen sijaan lamavuosiin 1992–1994. Pääsyynä oli tuolloinen rahalaitosryöstöjen aalto. Kun 1980-luvulla rahalaitoksiin kohdistui vuosittain keskimäärin 24 ryöstör rikosta, oli määrä 1992–1994 runsaat sata. Suhdanne taittui yhtä äkillisesti kuin oli alkanutkin, 1997–2002 rikosten määrä oli laskenut keskimäärin 17:ään vuodessa. Vuonna 2005 rahalaitosryöstöjä tehtiin seitsemän, lisäksi rikosilmoitusjärjestelmään kirjattiin yksi 1990-luvun alussa tehty postiryöstö, joka selvisi vuoden 2005 aikana.

Kuvio 4 Rahalaitosryöstöjen (ml. postikonttorit) määrä 1975–2005 (OPTL)

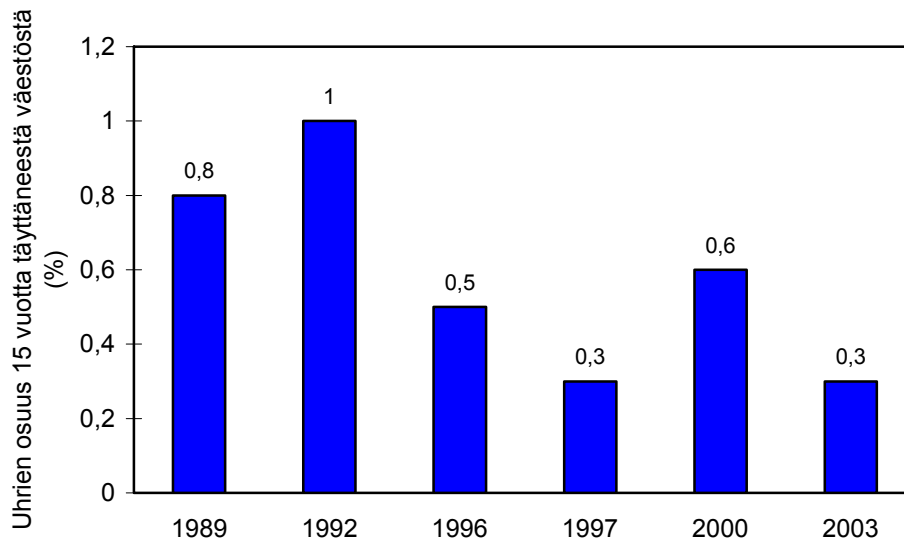
On mahdollista, että törkeiden ryöstöjen määrän ja erityisesti niiden osuuden kasvuun ryöstörikollisuudesta on pitemmällä aikavälillä vaikuttanut myös poliisin kirjaamiskäytännössä tapahtuneita muutoksia. Toisin sanoen ryöstöjä on aiempaa useammin kirjattu törkeiksi 1990-luvun alun rikoslakiuudistuksen jälkeen. Tähän viittaisi se, että törkeiden ryöstöjen aiempaa suurempi osuus ryöstörikollisuudesta on säilynyt myös 1990-luvun jälkipuoliskolla ja 2000-luvun alussa rahalaitosryöstöaallon päättymisen jälkeen.

Kuvio 5 Törkeiden ryöstöjen osuus ilmoitetuista ryöstörikoksista 1980–2007 (Tilastokeskus)

Vaikka esitutkinnassa sovelletun rikosnimikevalinnan pohjalta tarkastellen ryöstörikollisuus on siten muuttunut viimeisten kymmenen vuoden aikana aiempaa törkeämmäksi, nimikevalinnan muutos saattaa ainakin osin peilata kirjaamiskäytännön muutosta eikä sen perusteella voi tehdä suoria johtopäätöksiä tosiasiallisen ryöstörikollisuuden piirteiden mahdollisista muutoksista.

2.3 Ryöstörikollisuuden kehitys uhritutkimusten mukaan. Ryöstörikollisuuden kehityksestä on saatavissa tietoja vuodesta 1989 alkaen myös uhritutkimuksista. Niitä on tehty maassamme toistaiseksi kuusi, viimeinen on vuodelta 2003.

Kuvio 6 Edeltäneen vuoden aikana ryöstörikoksen uhriksi joutuneiden osuus väestöstä 1989–2003 (Heiskanen & Sirén & Aromaa 2004, 25)

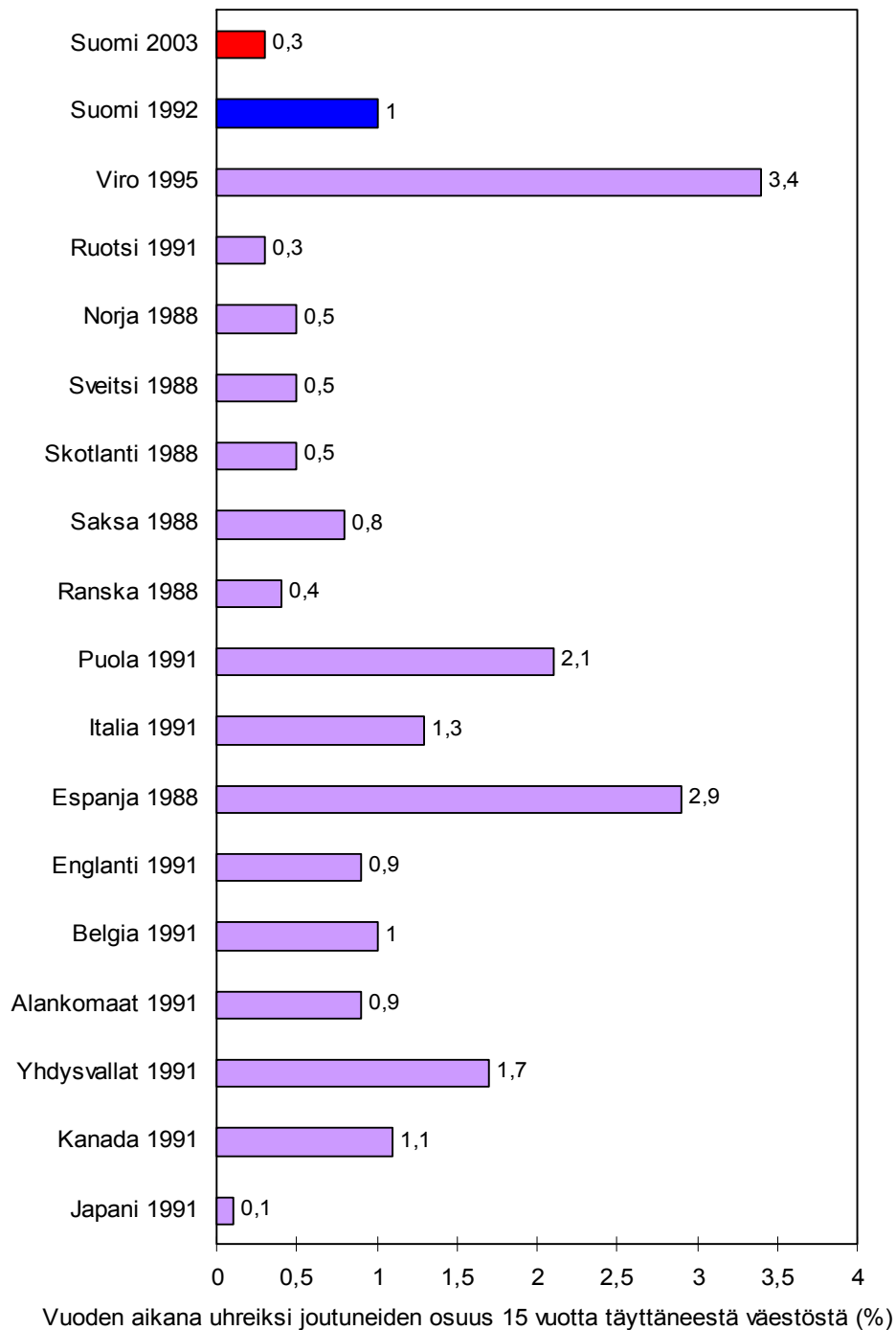
Tutkimusten tulokset tukevat pääpiirteissään rikostilastotietoja, niiden mukaan sekä 1990-luvun alussa että vuonna 2000 uhrikokemuksia omanneiden osuus väestöstä oli selvästi suurempi kuin 1990-luvun jälkipuoliskolla tai vuonna 2003. Toisin sanoen myös uhritutkimustulosten mukaan 1990-luvun alussa ja vuosituhannen vaihteessa ryöstörikollisuus oli keskimääräistä yleisempää.

Uhritutkimuksista on saatavissa tietoja myös luonnollisiin henkilöihin kohdistuneiden ryöstörikosten ilmoittamisesta poliisille. Ilmoitusaste on korkeampi kuin pahoinpitely- tai seksuaalirikoksissa, mutta alhaisempi kuin varkausrikoksissa. Toisaalta ilmoitusalttius näyttäisi ajanjaksolla 1989–2003 vaihdelleen rikollisuuden määrällisten muutosten mukaan siten, että rikollisuuden lisääntyessä ilmoitusaste laski ja rikollisuuden vähentyessä ilmoitusaste nousi.² 1990-luvun alun ja vuosituhannen vaihteen ryöstörikollisuusaallot eivät siten johtuneet ilmoitusasteen muutoksista, vaan olivat pikemminkin vieläkin rajumpia kuin mitä ilmitulleen rikollisuuden määrän muutokset osoittivat (Heiskanen & Aromaa 1996, 20).

2.4 Suomalainen ryöstörikollisuus kansainvälisesti tarkastellen. Uhritutkimuksista on saatavissa suhteellisen vertailukelpoista tietoa ryöstörikosten määrästä Euroopan maissa ja Euroopan ulkopuolisissa teollisuusmaissa. Ryöstörikollisuus oli Suomessa näiden tietojen perusteella 1990-luvulla suunnilleen yhtä yleistä kuin muissa Pohjoismaissa ja Länsi-Euroopassa.

² Ilmoitusaste on uhritutkimustietojen mukaan vaihdellut 1989–2003 30 ja 40 prosentin välillä.

Välimeren maissa ja Euroopan unionin uusissa jäsenmaissa ryöstöririkollisuus oli selvästi Pohjois- ja Länsi-Eurooppaa yleisempää.

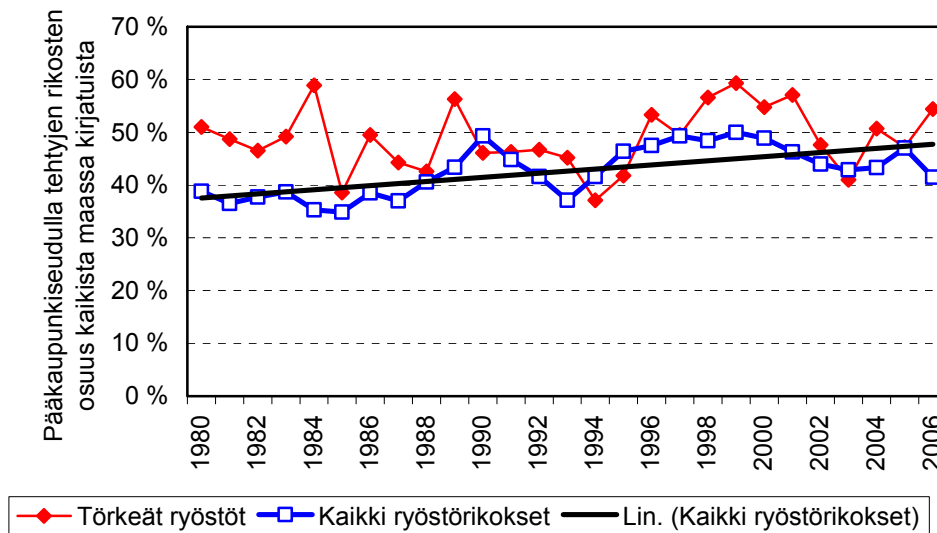

Kuvio 7 Edeltäneen vuoden aikana ryöstöririkoksen uhriksi joutuneiden osuus väestöstä 1990-luvulla (Alvazzi del Frate & Zvekic & van Dijk 1993, 19; Aromaa & Ahven 1995, 5)

Kaiken kaikkiaan ryöstöririkollisuuden määrä on Suomessa ollut viime vuosikymmeninä suhteellisen vakaa. Ajanjaksolle osuu kaksi rikollisuuspiik-

kiä, kumpikin ajoittui taloudellisiin noususuhdanteisiin 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa ja vuosituhaten alussa. 1990-luvun alun rikollisuuden kasvuun saattoi vaikuttaa osaltaan myös rajojen avautuminen Baltian maihin ja Venäjälle, niin lähialueilta Suomeen suuntautunut rikollisuus kuin suomalaisiin matkailijoihin Baltiassa ja Virossa kohdistunutkin. Ryöstörikollisuuden asukaslukuun suhteutettu taso on Suomessa tällä hetkellä sama kuin Pohjois- ja Länsi-Euroopassa keskimäärin, selvästi Etelä- ja Itä-Eurooppaa alhaisempi.

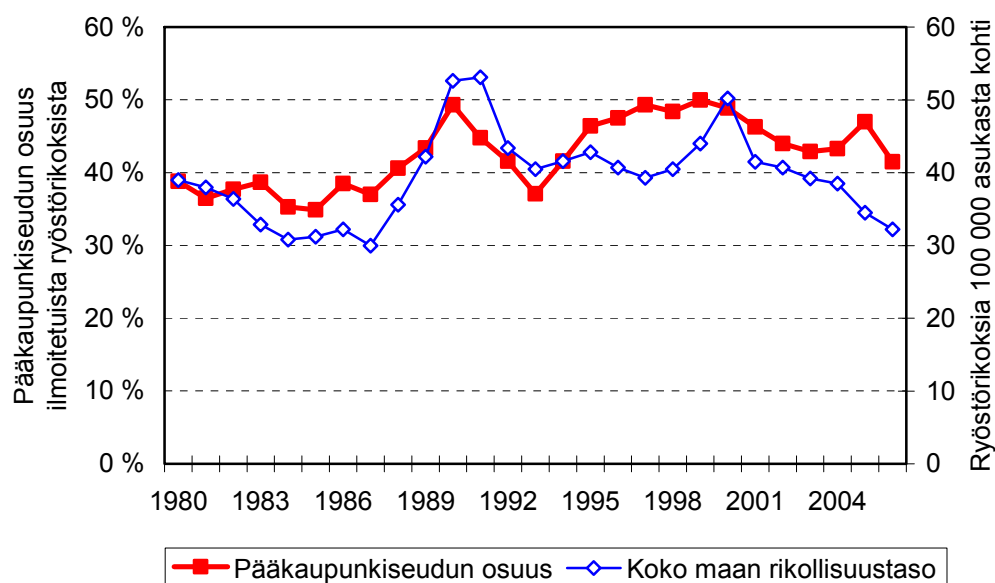
2.5 Alueellinen jakauma. Ryöstörikoksista huomattava osa keskittyy pääkaupunkiseudulle. Viimeisten kymmenen vuoden aikana poliisille ilmoitettua ryöstörikoksista pääkaupunkiseudulla on tehty keskimäärin 46 prosenttia (ryöstöistä 45 % ja törkeistä ryöstöistä 52 %). Helsingin osuus koko maan ryöstörikoksista on ollut 36 prosenttia.

Kuvio 8 Pääkaupunkiseudulla tehtyjen ryöstörikosten ja törkeiden ryöstöjen osuus kaikista maassa kirjatusta 1980–2006 (Tilastokeskus)

Kaikkien ryöstörikosten osalta sekä Helsingin että pääkaupunkiseudun osuus on ollut vuodesta 1980 alkaen selvässä kasvussa. Syynä on ollut alueen osuuden kasvu ryöstöinä tutkituista rikoksista. Törkeistä ryöstöistä Helsingin osuus on ollut viimeiset vuosikymmenet vakaa ja myös pääkaupunkiseudun osuus on kasvanut vain hienoisesti. Kaiken kaikkiaan pääkaupunkiseudun ryöstörikollisuus on kehittynyt ajanjaksolla jossain määrin koko maan rikollisuudesta poiketen. Ryöstörikollisuuden yleisen tason laskiessa 1980-luvulla rikollisuus keskittyi samalla entistä suuremman määrin Helsinkiin ja naapurikuntiin, myös rikollisuuden voimakkaasta kasvusta 1990-luvun alussa vastasi huomattavalta osin pääkaupun-

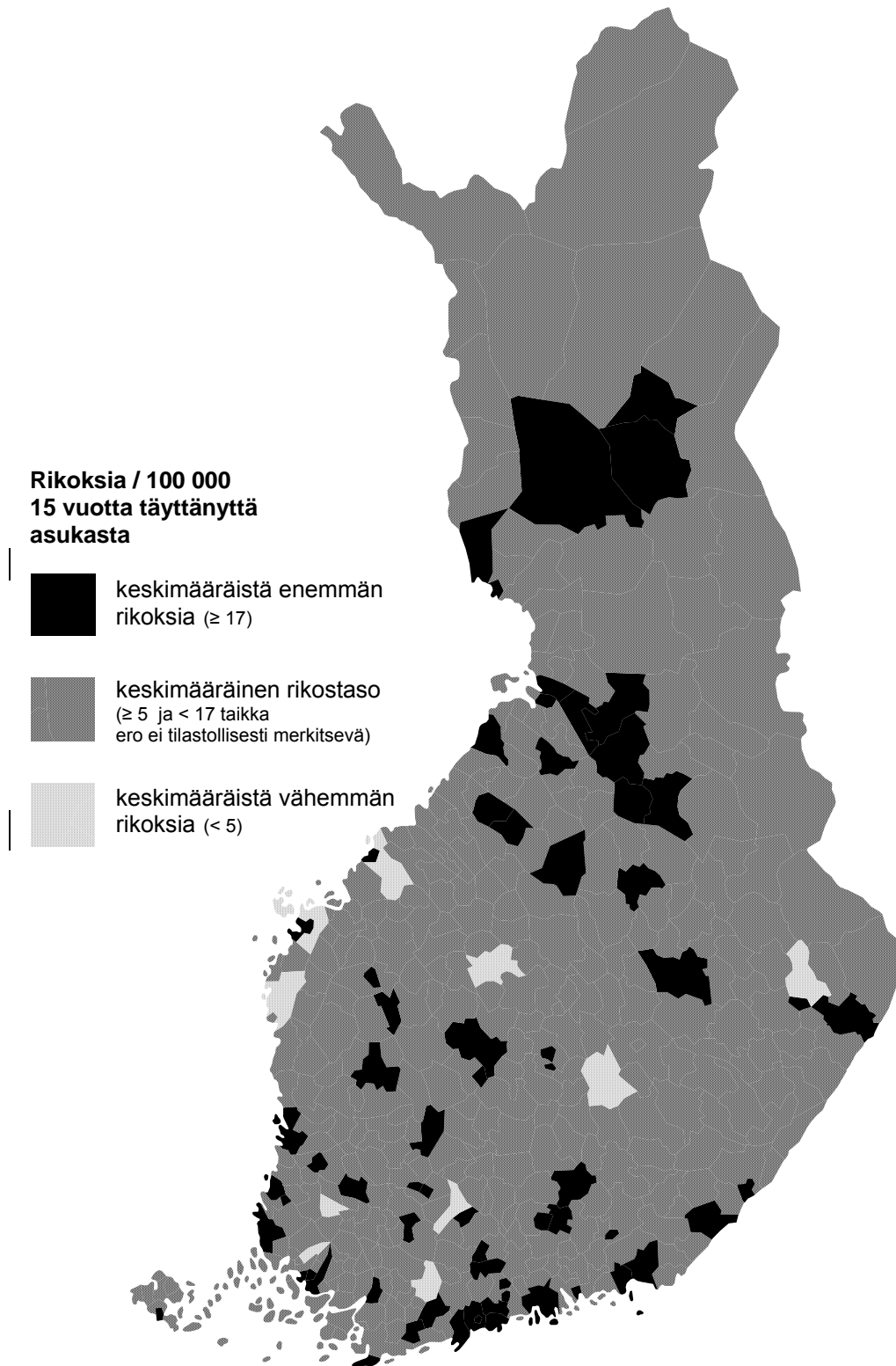
kiseutu. 1990-luvun alun jälkeinen rikollisuustason lasku oli pääkaupunkiseudulla nopeampaa kuin muualla maassa, mutta vuosikymmenen jälkipuolella pääkaupunkiseudun osuus ryöstörikollisuudesta kääntyi jälleen kasvuun. Viime vuosien rikollistason lasku on puolestaan vähentänyt pääkaupunkiseudulla tehtyjen rikosten määrää muuta maata nopeammin.

Kuvio 9 Rikollisuustaso ja pääkaupunkiseudulla tehtyjen rikosten osuus maassa kirjaetuista ryöstörikoksista 1975–2006 (Tilastokeskus)

Myös muualla maassa ryöstörikollisuus on pääasiassa kaupunkien rikollisuutta. Kun rikollisuustaso pääkaupunkiseudulla on viime vuosina ollut 120 rikosta vuodessa 100 000 15 vuotta täyttäneestä asukasta kohti, on se muissa kaupunkimaisissa kunnissa ollut 40 rikosta ja maaseutukunnissa sekä pienemmissä taajamissa runsaat 10 rikosta.

Vuosina 2000–2006 maan korkein rikollisuustaso löytyi Helsingistä, missä tehtiin vuosittain keskimäärin 130 ryöstörikosta asukasta kohti. Seuraavina olivat Riihimäki (74), Turku (72), Oulu (67), Vantaa (65), Pori (64), Kouvola (55) ja Lahti (50). Suhteellisen alhaisen rikollisuustason kaupunkeja olivat Espoo (35), Jyväskylä (35) Kuopio (31) ja Rovaniemi (20). Maalaiskunnista korkeimman rikollisuustason omasi ajanjaksolla Pelkosenniemi (49).

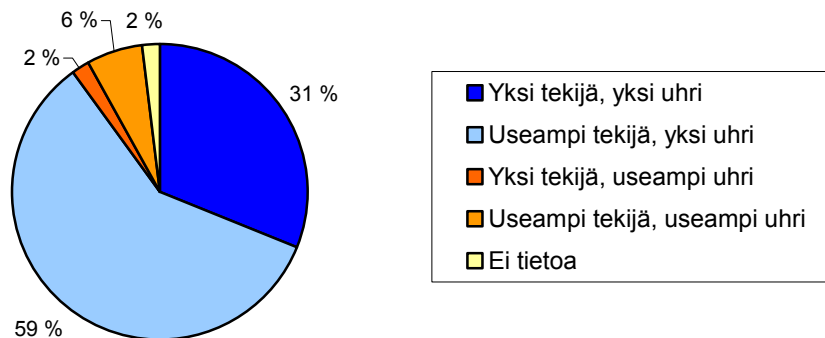
Kuvio 10 Ryöstöririkollisuuden keskitaso kunnittain 2000–2006 (alin ja ylin 25 prosenttia, vain tilastollisesti merkitsevät erot kuntien keskiarvosta) (Tilastokeskus)

Suomessa kirjattuihin ryöstörikoksiin sisältyy myös huomattava määrä *ulkomailla suomalaisiin matkailijoihin kohdistuneita rikoksia*, joista uhri tekee rikosilmoituksen Suomessa. Poliisitilastoon ne kirjautuvat nykyisin tekopaikaltaan tuntemattomiksi. Ennen vuotta 1999 kirjauskäytäntö oli horjuvaa, osa rikoksista kirjautui kirjauspaikkakunnan rikoksiin, osa jäi rikosilaston ulkopuolelle. Vuosina 2000–2006 poliisitilastoon ryöstöinä kirjatuista rikoksista vuosittain keskimäärin neljä prosenttia oli ulkomailla tehtyjä.

Vuonna 2005 kirjatuista ulkomailla tehdyistä ryöstörikoksista (yhteensä 102 rikosta) kolmasosa oli tehty Virossa, lähinnä Tallinnassa, vajaa viides Venäjällä ja noin viisi prosenttia Latviassa. Lähialueilla tehtyjen rikosten kokonaisuus poliisitilaston ulkomailla tehdyistä ryöstörikoksista oli runsaat puolet ja kaikista vuonna 2005 kirjatuista ryöstörikoksista kolme prosenttia. Kirjauksista valtaosa (85 %) tehtiin pääkaupunkiseudulla, Lappeenrannassa, Imatralla ja suurimmissa kaupungeissa muualla maassa. Helsingin poliisipiirissä yksin kirjattiin joka kolmas ulkomailla tehtyä ryöstörikosta koskenut rikosilmoitus vuonna 2005.

3 Rikokset

3.1 Osapuolten määrä. Ryöstörikoksissa³ on yleensä useampia tekijöitä mutta vain yksi uhri. Vuonna 2005 poliisin tietoon tulleista kaikista ryöstörikoksista monitekijäisiä oli 63 prosenttia, useampi henkilöuhri oli rikoksista vain yhdeksässä prosentissa. Erityisesti lievemmat, ryöstöinä tutkitut rikokset ovat pääosin monitekijäisiä.

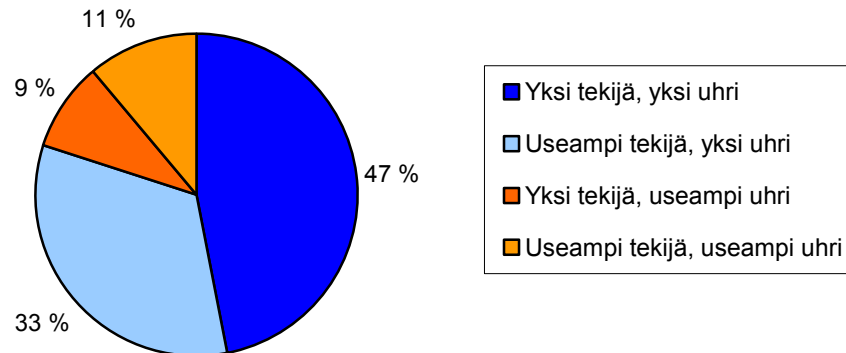

Kuvio 11 Osapuolten määrä (luonnolliset henkilöt) ryöstöinä tutkituissa rikoksissa 2005 (%)

³ Katsaus perustuu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen rikosilmoitusaineistoon vuoden 2005 ryöstörikoksista, Tilastokeskuksen julkaisemiin rikos- ja oikeustilastoihin sekä Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen henkirikostietokantaan kirjattuihin henkirikoksiin vuosilta 2002–2006. Rikosilmoitusaineistosta on otettu satunnaisotos sadasta ryöstönä tutkitusta rikostapahtumasta ja sadasta törkeänä ryöstönä tutkitusta. Tapahtumista on kirjattu kaikki niihin osallistuneet henkilöt. Ulkomailla tehtyjä rikoksia ei ole aineistoon otettu. Tapauksissa, joissa samasta rikostapahtumasta on tehty useampia rikosilmoituskirjauksia, aineistoon on otettu niistä järjestyksessä ensimmäinen. Asianomistajista aineistoon on otettu ainoastaan rikoksen varsinaiset uhrin, ei heidän lähiomaisiaan (surmatut) tai huoltajiaan (alaikäiset). Teonpiirteitä on tarkasteltu rikostapahtumapohjaisesti, osapuolten piirteitä tekijä- ja uhrin pohjaisesti. Ryöstörikollisuutta kokonaisuudessaan koskevat jakaumat on saatu kertomalla otosaineistosta saadut suhteelliset jakaumat ryöstöinä tutkituissa ja törkeinä ryöstöinä tutkituissa teoissa rikostilaston ilmoittamalla rikosmäärällä (epäiltyjen määrällä) 2005 ja jakamalla tulos ryöstörikosten (epäiltyjen) kokonaisuudella 2005. Epäiltyjä koskevissa jakaumissa ei ole tässä yhteydessä huomioitu epäiltyjen keskimäärän eroa ryöstöinä tutkituissa ja törkeinä ryöstöinä tutkituissa rikoksissa, eron huomioiminen ei olisi olennaisesti vaikuttanut saatuihin jakaumiin.

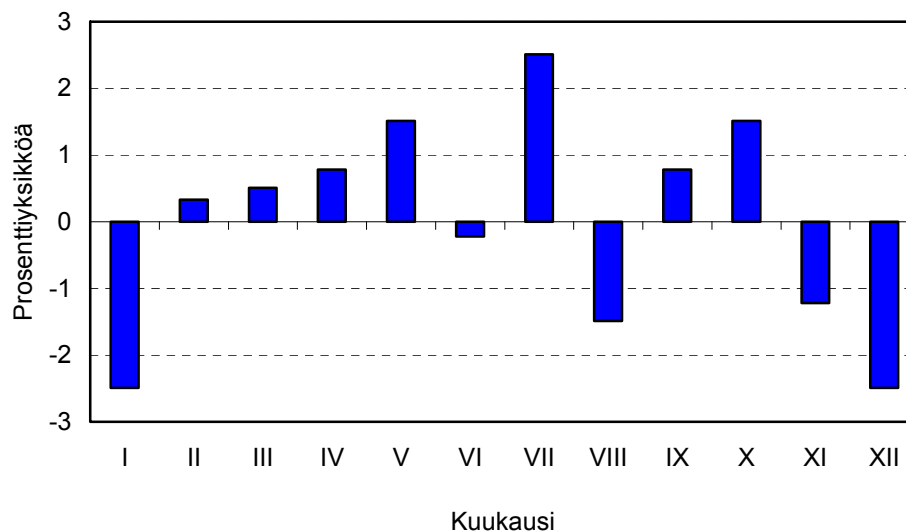
Rikosilmoitusaineisto (johon myös Tilastokeskuksen rikostilasto pohjautuu) kuvaa poliisin tietoon tullutta rikollisuutta. Uuritkimusten mukaan luonnollisiin henkilöihin kohdistuvista ryöstörikoksista vain kolmasosa tulee viranomaisten tietoon. Liikeryitykseen kohdistuvissa ryöstöissä ilmituloaste on todennäköisesti korkeampi. Rikosilmoitusaineistosta saatava kuva ryöstörikollisuudesta ei piilorikollisuuden määrästä johtuen todennäköisesti vastaa ryöstörikollisuuden todellisuutta kaikilta osin. On luultavaa, että lievempien rikosten ja erityisesti yritykseksi jääneiden rikosten suhteellinen osuus on aineistossa tosiasiallista pienempi. Tämä saattaa jossain määrin vääristää erityisesti teonpiirrejakaumia.

Törkeinä ryöstöinä tutkituista rikoksista pääosassa on vain yksi tekijä (vuonna 2005 56 %). Useamman henkilöuhrin rikoksia törkeistä ryöstöistä oli vuonna 2005 joka viides.

Kuvio 12 Osapuolten määrä (luonnolliset henkilöt) törkeinä ryöstöinä tutkituissa rikoksissa 2005 (%)

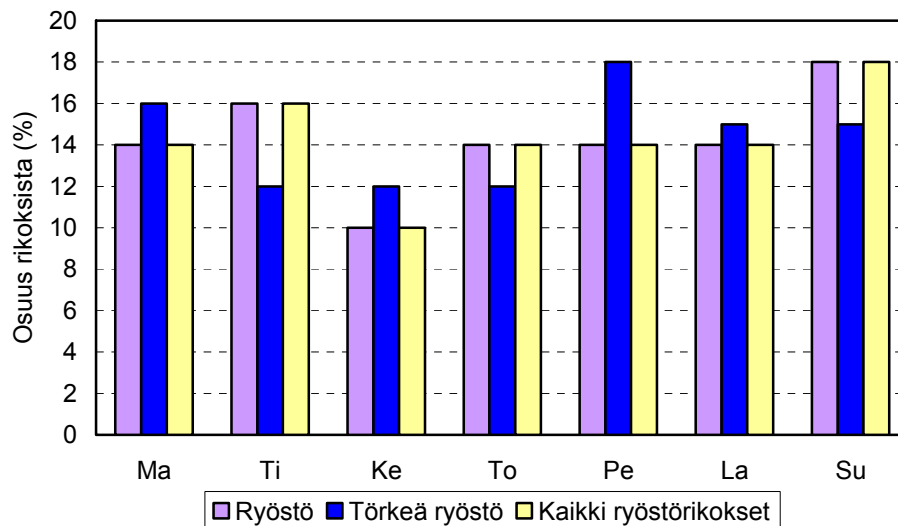
3.2 Tekokuukausi. Ryöstörikkokset ovat yleisempiä lämpimänä vuodenaikana keväästä syksyyn kuin talvella. Vuonna 2005 suhteellisesti eniten rikoksia tehtiin heinäkuussa, vähiten puolestaan marraskuusta tammikuuhun, myös elokuussa rikoksia tehtiin poikkeuksellisen vähän.

Kuvio 13 Ryöstörikkosten jakautuminen kuukausittain vuonna 2005 (ero tasaisen jakautumisen oletusarvoon; prosenttiyksikköä) (OPTL)

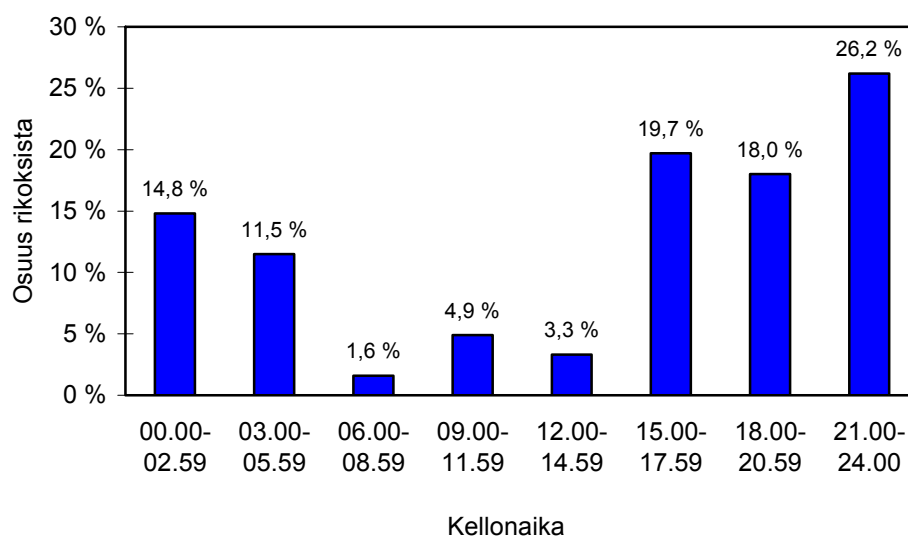
Kesäkuukausiin keskittyivät nimenomaan ryöstöinä tutkitut, julkisilla paikoilla tehdyt teot. Törkeistä ryöstöistä, joista pääosa kohdistui liikeyrityksiin, keskittyivät vuonna 2005 alkukeväeseen ja syksyyn.

3.3 Tekopäivä. Ryöstörikokset jakautuivat vuonna 2005 suhteellisen tasaisesti viikonpäivittäin. Kaikkien ryöstörikosten huippu ajoittui sunnuntaihin, tärkeissä ryöstöissä huiput osuivat puolestaan maanantaihin ja perjantaihin. Liikelaitosryöstöt ajoittuivat aineistossa loppuviikkoon: torstaisin niistä oli tehty 20 prosenttia ja perjantaisin 21 prosenttia. Luonnollisiin henkilöihin kohdistuneet rikokset puolestaan olivat viikonloppuisin keskimääräistä yleisempiä, niistä oli lauantaisin tehty 16 prosenttia ja sunnuntaisin 18 prosenttia.

Kuvio 14 Ryöstörikosten jakautuminen viikonpäivittäin vuonna 2005 tekonimikkeen mukaan (%) (OPTL)

3.4 Tekokellonaika. Rikosilmoitusaineistosta oli selvitetävissä vain tärkeiden ryöstöjen teko aika. Iltaisin ja öisin, iltayhdeksän ja aamukuuden välillä, rikoksista oli tehty 52 prosenttia, kello 15 ja 21 välillä 38 prosenttia. Rikokset jakautuivat pimeään ajan ja päivänvalon ajan välille varsin tasaisesti.

Kuvio 15 Tekoaika törkeinä ryöstöinä tutkituissa ryöstörikoksissa vuonna 2005 (%; N=61) (OPTL)

Otosaineisto ei kokonsa puolesta ja tekoajatietojen aukollisuudesta johtuen mahdollistanut juurikaan tarkastelua tekomuodoittain tai -kohteittain. Selvästi oli kuitenkin havaittavissa, että esimerkiksi elintarvikeliikkeisiin kohdistuneet ryöstöt ajoittuivat yleensä sulkemisaikaan, pääosa niistä oli tehty vähän ennen iltayhdeksää. Elintarvikekioskeihin kohdistuvissa ryöstöissä vastaavaa sidosta sulkemisaikaan ei ollut havaittavissa ainakaan käytettävissä olleiden teonkuvausten pohjalta. Nekin ajoittuivat kuitenkin pääosin alkuiltaan kello 19:än ja kello 21.30 välille.

Katuryöstöistä tekoajatiedot olivat erittäin puutteelliset. Ainakin otosaineistossa rikokset keskittyivät kuitenkin iltaan kello 21:än ja 24:än välille. Sama oli tilanne myös uhrin asunnossa tehdyissä ryöstöissä. Pääosa otosaineiston rikoksista oli tehty iltayhdeksän ja keskiyön välillä.

3.5 Tekopaikka. Ryöstörikokset ovat julkisten paikkojen rikoksia. Vuoden 2005 rikoksista runsaat 90 prosenttia oli tehty julkisilla paikoilla tai julkisissa rakennuksissa. Yleisin tekopaikka oli katu (34 %). Julkisen liikenteen solmukohdissa ja odotuspaikoilla rikoksista oli tehty 11 prosenttia, kaupunkien puistoissa yhdeksän prosenttia ja kevyenliikenteen väylillä kahdeksan prosenttia. Yksi synkimmistä yksittäisistä rikoskeskittymistä oli Helsingin päärautatieasema, jossa tehtiin viisi prosenttia kaikista maan ryöstörikoksista.

Taulukko 1 Tekopaikka/teon kohde ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

	Ryöstö	Törkeä ryöstö	Kaikki ryöstörikokset
Yksityinen tila	6	13	7
Uhrin asunto	5	11	6
Muu yksityisasunto	1	2	1
Puolijulkinen tila	2	7	3
Asuintalon rappu/hissi	1	3	1
Asuintalon piha	0	3	0,3
Auto	1	1	1
Julkinen tila	76	28	71
Katu ym.	57	20	53
Katu	32	12	30
Katu ravintolan edessä	4	1	4
Kevyenliikenteenväylä	6	1	5
Jalankulkutunneli	3	1	3
Puisto	10	2	9
Yleinen parkkipaikka	0	2	0,2
Piha, julkinen rakennus	2	1	2
Julkisen liikenteen solmukohta	12	4	11
Bussipysäkki	2	2	2
Helsingin rautatieasema	5	2	5
Linja-autoasema	1	0	1
Metroasema	2	0	2
Taksitolppa	2	0	2
Ostoskeskus	4	3	4
Ostoskeskus, sisällä	1	0	1
Ostoskeskus, ulkona	3	3	3
Muu	3	1	3
Yleinen WC	1	0	1
Saari, metsä, joutomaa	2	1	2
Liikeryitys/elinkeinonharjoittaja	16	51	20
Alkon myymälä	0	1	0,1
Anniskeliike	0	2	0,2
Aseliike	0	1	0,1
Elektroniikkaliike	0	1	0,1
Elintarvikeliike	5	16	6
Grillikioski	2	2	2
Huoltoasema	0	3	0,3
Kioski	7	10	7
Kultasepäneliike	0	3	0,3
Kukkakauppa	0	1	0,1
Pankki	1	4	1
Taksi	0	5	0,5
Vaatekauppa	0	1	0,1
Varaosaliike	0	1	0,1
Videovuokraamo	1	0	1

Liikeryityksiin tai elinkeinonharjoittajaan työssään ryöstörikoksista kohdistui 20 prosenttia. Yleisimpiä kohteita olivat elintarvikeliikkeet ja -kioskit, joihin kohdistui 68 prosenttia kaikista liikeryitysryöstöistä. Grillikioskeihin rikoksista kohdistui 10 prosenttia, takseihin kolme prosenttia, pankkeihin kaksi prosenttia ja kultasepäneliikkeisiin kaksi prosenttia.⁴

3.6 Tekoväline. Lähes 60 prosenttia vuonna 2005 poliisille ilmoitetuista ryöstörikoksista tehtiin ilman asetta. Yleisin rikoksissa käytetty ase oli teräase (27 %), tavallisimmin leipäveitsi tai kääntöveitsi. Ampuma-asetta käytettiin kolmessa prosentissa rikoksia. Tutkimusaineiston mukaan rikoksissa käytetyt ampuma-aseet olivat yleensä aitoja. (Ilma-asetta, asejäljitelmä tai ampumakelvottomaksi tehtyä asetta oli käytetty 30 prosentissa tutkimusvuoden ampuma-aseryöstöistä.) Tylppää lyömäasetta tai kaasusumutinta oli käytetty kumpaakin kahdessa prosentissa rikoksia.

Taulukko 2 Tekoväline ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

	Ryöstö	Törkeä ryöstö	Kaikki ryöstörikokset
Ei asetta	65	8	59
Teräase	23	65	27
Veitsi/puukko	21	54	24,5
Kirves	0	4	0
Muu teräase	2	7	2,5
Ampuma-ase	2	20	3
Käsituliase	0	14	1
Katkaistu haulikko	0	2	0
Muu tuliase	1	1	1
Ilmapistooli	0	1	0
Tuliaseen jäljitelmä	1	2	1
Kaasusumutin	2	0	2
Tylppä lyömäase	2	4	2
Muu ase	2	0	2
Käsi taskussa	1	1	1
Ei tietoa	3	2	3
	100	100	100

Aseelliset ryöstörikokset olivat yleisimpiä liikeryityksiin (76 %)⁵ ja yksityisasuntoihin (69 %) kohdistuneissa rikoksissa. Julkisilla paikoilla tehdystä ryöstörikoksista aseellisia oli joka neljäs. Tekijöiden määrä ei juurikaan vaikuttanut aseellisten ryöstöjen osuuteen, joka oli niin yhden, kahden

⁴ Pankkiryöstöjen määrä on selvitetty koko vuodelta (otoksen pohjalta osuus olisi ollut 7 %), muut liikeryöstöjen määrät perustuvat otokseen. Mitä harvinaisemmasta rikoskohteesta on kyse, sitä suurempi on virhemarginaali otoksen pohjalta lasketuissa osuuksissa.

⁵ Aineiston taksiryöstöistä kaikki, pankkiryöstöistä 92 % ja elintarvikeliikkeisiin kohdistuneista rikoksista 71 % oli aseellisia.

kuin kolmenkin tekijän rikoksista 40–45 prosenttia. Neljän ja useamman tekijän rikoksista osuus laski 16 prosenttiin.

Aseen käyttäminen ryöstössä on rikoslain mukaan yksi teon törkeyttä arvioitaessa sovellettavista tunnusmerkeistä, joskaan se yksistään ei riitä tekemään rikoksesta törkeää, vaan ainoastaan yhdistyneenä teon kokonaisarviointiin.

Taulukko 3 Esitutkinnassa sovellettu rikosnimike tekovälineen mukaan 2005 (%) (OPTL)

	Ryöstö	Törkeä ryöstö	Yhteensä
Ei asetta	98,6	1,4	100
Teräase	74,8	25,2	100
Veitsi/puukko	76,6	23,4	100
Kirves	0,0	100,0	100
Muu teräase	70,6	29,4	100
Ampuma-ase	45,6	54,4	100
Käsituliase	0,0	100,0	100
Katkaistu haulikko	0,0	100,0	100
Ilmapistooli	0,0	100,0	100
Tuliaseen jäljitelmä	80,8	19,2	100
Kaasusumutin	100,0	0,0	100
Tylppä lyömäase	80,8	19,2	100
Käsi taskussa	80,8	19,2	100

Otosaineiston perusteella aseiden käyttäminen näyttikin olevan yksi keskeisistä tekijöistä tutkintanimikettä valittaessa. Aineiston ilman asetta tehdyistä ryöstörikoksista 99 prosenttia oli nimetty esitutkinnassa ryöstöiksi, aseellisista ryöstörikoksista 24 prosenttia oli nimetty törkeiksi ryöstöiksi. Törkeiksi ryöstöiksi nimettyjen tekojen osuus oli suurin ampumaaseryöstöissä, käytännössä kaikki aineiston rikokset, joissa tekovälineenä oli ollut todellinen ampuma-ase, oli esitutkinnassa nimetty törkeiksi. Myös kirvestä käyttäen tehdyt ryöstöt oli aineistossa säännönmukaisesti katsottu törkeiksi, vastaavasti kaasusumutinta käyttäen tehdyistä ryöstöistä yhtäkään ei ollut pidetty törkeänä.⁶

⁶ Vrt. korkeimman oikeuden ennakkotapaus 1994:73.

Taulukko 4 Aseen käyttäminen ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

	Ryöstö	Törkeä ryöstö	Kaikki ryöstörikokset
Ei asetta	65	8	59
Asetta ei käytetty	19	54	23
Asetta käytetty	13	38	16
Teräase	5	26	7
Ampuma-ase	0	4	0,4
Käsituliase	0	2	0,2
Kaasusumutin	2	0	2
Tylppä lyömäase	3	8	4
Muu ase	3	0	3
Ei tietoa	3	0	3
	100	100	100

Aseellisissa ryöstörikoksissa aseiden käyttö oli jäänyt yleensä uhkauksen asteelle. Uhrin vahingoittamiseen tai uhkauksen tehostamiseen (esimerkiksi ampumalla ilmaan tai lyömällä kirveellä pöytään) asetta oli käytetty tutkimusvuonna ilmitulleista aseellisista ryöstörikoksista runsaassa 40 prosentissa (16 % kaikista ryöstörikoksista).

Aseen käyttäminen oli yleisintä tylpällä lyömäaseella tehdyissä ryöstöissä (50 %). Teräaseella tehdyissä ryöstöissä uhria oli puukotettu joka neljännessä, ampuma-aseryöstöissä ase oli laukaistu runsaassa 10 prosentissa (käsituliaseella tehdyissä ryöstöissä 14 %:ssa). Tekijöiden määrä vaikutti otosaineistossa selvästi aseiden käyttöön rikostilanteessa. Yhden tekijän tekemistä aseellisista ryöstörikoksista asetta oli käytetty uhrin vahingoittamiseen vain joka kolmannessa, kahden tekijä rikoksista sen sijaan puolessa ja kolmen tekijän rikoksista 60 prosentissa. Neljän ja useamman tekijän rikoksista osuus laski jälleen viiteen prosenttiin. Riski aseiden käyttöön rikostilanteessa uhrin vahingoittamiseen oli siten suurin kahden ja kolmen tekijän rikoksissa. Väkivalta näytti rikostilanteissa olleen sitä kontrolloidumpaa mitä vähemmän oli ollut tekijöitä. Suurissa ryhmissä tehdyissä rikoksissa puolestaan uhrin alustuivat kaikkein helpoimmin, eikä väkivallan käyttöön ollut tarvetta.

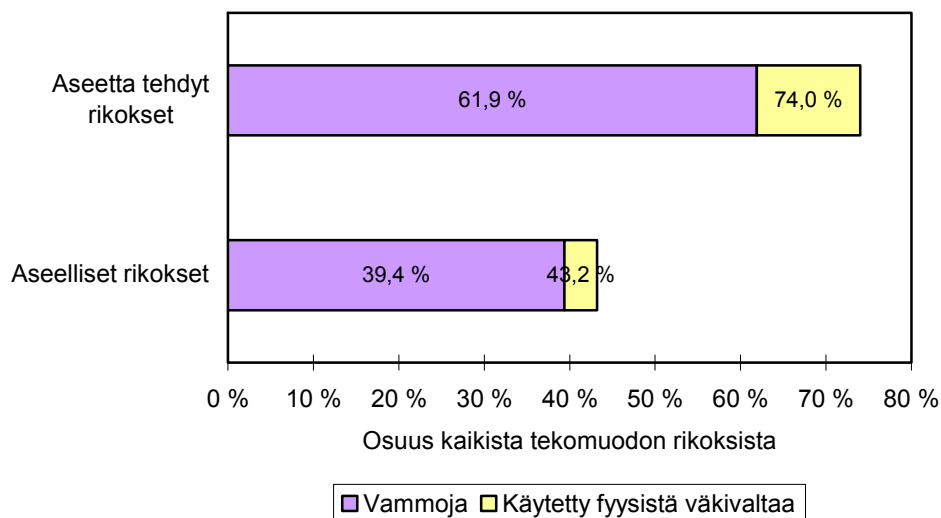
Aseen käyttö huomioitiin rikosnimikkeen valinnassa: kun teräaseryöstöistä törkeiksi oli nimetty 25 prosenttia, oli osuus rikoksista, joissa uhria oli vahingoitettu 38 prosenttia (kuitenkin siis selvästi alle puolet). Tylpän lyömäaseiden käyttö kohotti törkeiksi nimettyjen rikosten osuuden 19 prosentista 24 prosenttiin. Näennäisesti selvin rikostutkijoiden linja oli ampuma-aseiden kohdalla: kaikki aineiston ampuma-aseryöstöt, joissa ase oli laukaistu, oli luokiteltu törkeiksi. Tulos oli tosin seurausta jo yksin siitä, että kaikki rikokset, joissa tekovälineenä oli käytetty todellista ampuma-asetta, oli luokiteltu aseiden laukaisusta riippumatta törkeiksi.

3.7 Väkivallan käyttö ja uhrin vammautuminen. Uhri oli saanut jonkinasteisia vammoja runsaassa puolessa tutkimusvuoden ilmitulleita ryöstörikoksia. Vakavia, sairaala- tai lääkärin hoitoa vaatineita vammoja vähintään yhdelle rikoksen uhreista oli aiheutunut joka viidennessä ryöstörikoksessa. Tärkeissä ryöstöissä fyysisten vammojen aiheuttaminen oli tuntuvasti harvinaisempaa kuin ryöstöinä tutkituissa teoissa. Pääsyyinä oli se, että ilman aseetta tehdyissä rikoksissa kajoaminen uhriin hänen alistamiseksi oli yleisempää kuin aseellisissa.

Taulukko 5 Uhrin fyysiset vammat ryöstörikoksissa 2005 (%; rikostapahtumapohjainen) (OPTL)

	Ryöstö	Tärkeä ryöstö	Kaikki ryöstörikokset
Ei vammoja	45	58	46
Vammoja	52	41	51
Ei tietoa	3	1	3
	100	100	100

Uhriin oli kajottu fyysisesti 74 prosentissa tutkimusvuonna ilmitulleista aseetta tehdyistä ryöstörikoksissa, mutta vain 43 prosentissa aseellisia ryöstörikoksia. Vastaavasti uhri oli saanut vammoja 62 prosentissa aseetta tehjiä ryöstörikoksia ja 39 prosentissa aseellisia rikoksia.

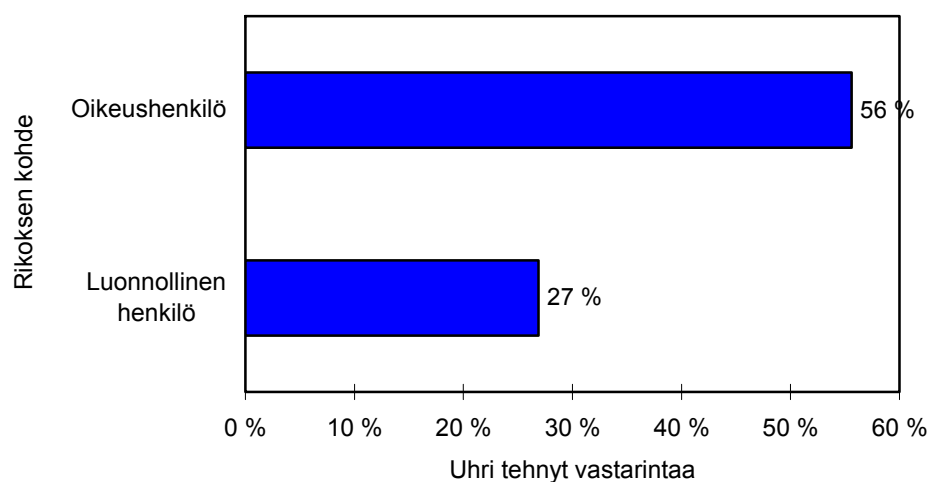
Kuvio 16 Fyysisen väkivallan käyttö ja uhrin vammautuminen aseellisissa ja aseetta tehdyissä ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

3.8 Uhrin vastarinta. Uhri oli aktiivisesti häirinnyt rikoksen suorittamista joka kolmannessa ryöstörikoksessa. Vuonna 2005 tärkeinä ryöstöinä tutkituista rikoksista osuus oli jopa 40 prosenttia. Yleisimmät häirinnän muodot olivat kieltäytyminen luovuttamasta vaadittua omaisuutta tai pakeneminen paikalta. Fyysinen vastarinta oli harvinaisempaa.

Taulukko 6 Uhrin vastarinta tai muu aktiivinen rikosta häirinnyt toiminta ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

	Ryöstö	Törkeä ryöstö	Kaikki ryöstörikokset
Kyllä	31	40	32
Ei	68	57	67
Ei tietoa	1	3	1
	100	100	100

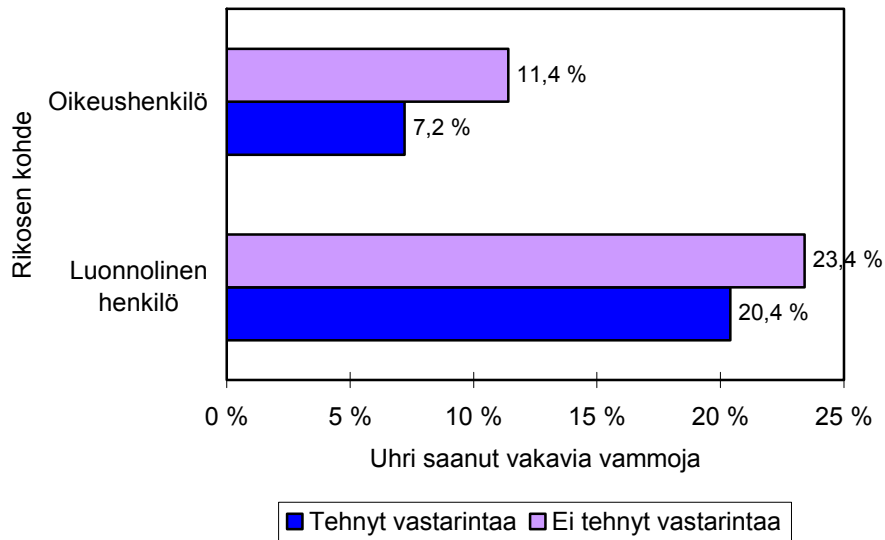
Liikelaitoksiin kohdistuneissa ryöstörikoksissa vastarinta oli huomattavasti yleisempää kuin luonnollisiin henkilöihin kohdistuneissa. Osasyynä saattoi olla se, että uhreiksi joutuneista luonnollisista henkilöistä merkittävä osa oli sen verran päihtyneessä tilassa, ettei kyennyt sen paremmin tehokkaasti vastustamaan rikoksen suorittamista kuin pakenemaankaan.

Kuvio 17 Uhrin vastarinta liikelaitoksiin ja luonnollisiin henkilöihin kohdistuneissa ryöstöissä 2005 (%) (OPTL)

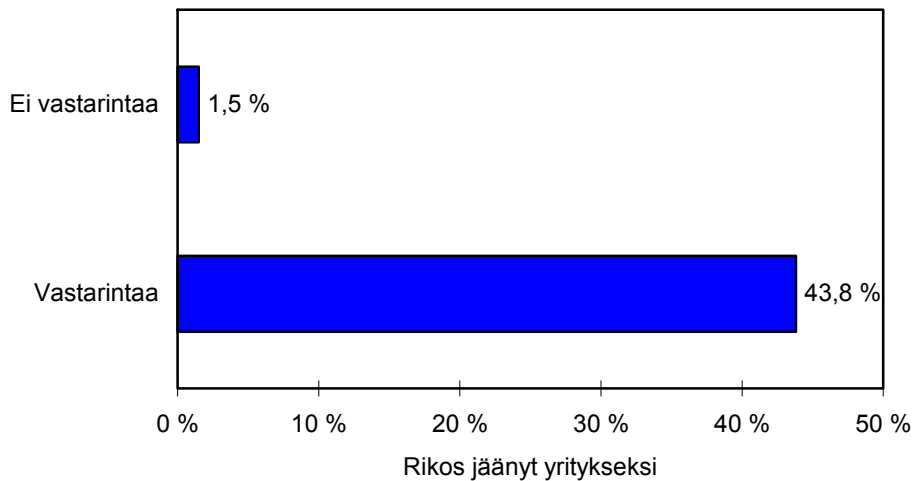
Vastarinnan yleisyys liikelaitosryöstöissä selitti pääosin sen, että vastarinta oli yleisempää aseellisissa ryöstörikoksissa (38 %) kuin aseetta tehdyissä (28 %). Aseellisissa ryöstörikoksissa uhrin vastarinta oli johtanut aseiden käyttöön hieman useammin (46 %) kuin tapauksissa, joissa uhri ei ollut tehnyt vastarintaa (38 %). Ero oli kuitenkin vähäisempi kuin ehkä ennakkoon olisi odottanut.

Vastarintaa tehneet uhrit eivät myöskään olleet saaneet vakavia vammoja useammin kuin vastarinnatta alistuneet uhrit. Osin tämäkin johtui siitä, että vastarinta oli liikelaitosryöstöissä yleisempää kuin muissa ryöstörikoksissa ja liikelaitosryöstöissä uhrit olivat säännönmukaisesti selvin päin ja saattoivat rationaalisesti arvioida vastarintaan liittyviä riskejä. Kuitenkin myös luonnollisiin henkilöihin kohdistuneissa ryöstöissä vakavia vammoja oli aiheutunut useammin vastarinnatta alistuneille uhreille kuin vastarintaa tehneille.

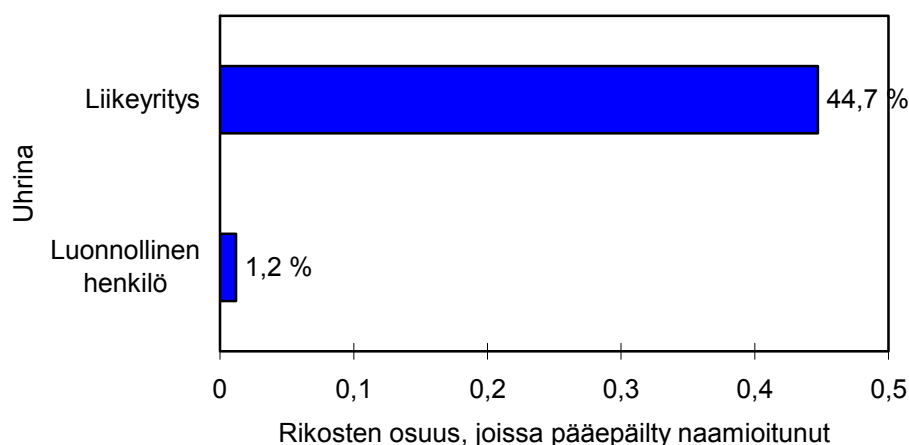
Kuvio 18 Uhrin vakava vammautuminen ja vastarinta ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

Rikosten yhteydessä esiintynyt vastarinta oli huomattavan usein ollut tehokasta. Rikoksista, joissa uhri oli aktiivisesti vastustanut rikoksen suorittamista, oli yrityksen asteelle jäänyt 44 prosenttia, rikoksista, joissa uhri oli alistunut vastaan panematta, yrityksiksi oli jäänyt vain 1,5 prosenttia.

Kuvio 19 Yritykseksi jääneiden tekojen osuus ryöstörikoksista, joissa uhri tehnyt vastarintaa, ja, joissa uhri alistunut vastaan panematta (%) (OPTL)

3.9 Naamioituminen. Pääosassa ryöstöjä tekijä toimi naamioitumattomana. Ryöstöinä tutkituista teoista seitsemässä prosentissa pääepäilty oli naamioitunut. Törkeissä ryöstöissä osuus oli tuntuvasti suurempi: 25 prosenttia. Käytännössä luonnollisiin henkilöihin kohdistuneet ryöstörikokset tehtiin lähes aina naamioitumatta, liikeyrityksiin kohdistuneissa rikoksissa sen sijaan pääepäilty oli naamioitunut 45 prosentissa tutkimusvuoden rikoksia.

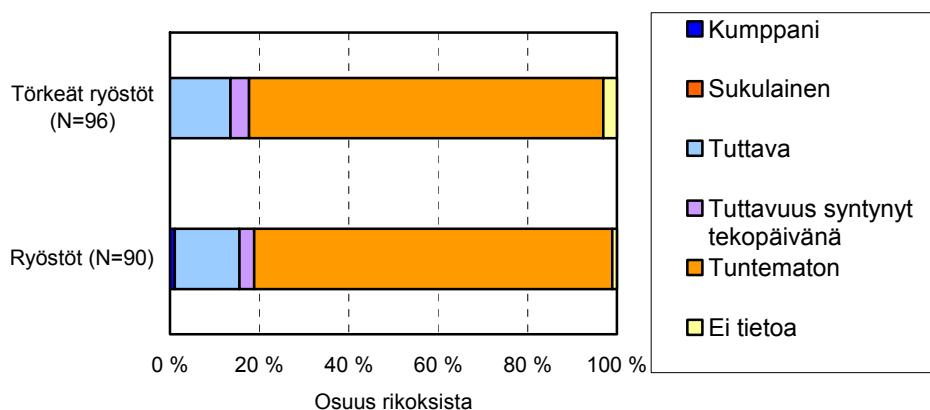

Kuvio 20 Pääepäillyn naamioituminen liikeryityksiin ja luonnollisiin henkilöihin kohdistuneissa ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

Yleisimmät naamioitumiskeinot aineiston rikoksissa olivat kommandopipo (44 % naamion käyttäjistä) ja silmille vedetty hupputakin huppu (22 %). Lisäksi oli käytetty muun muassa erilaisia huiveja, aurinkolaseja, päähän vedettyä muovikassia, hiusverkkoa sekä sukellusnaamaria.

3.10 Päihteet. Rikosilmoitusaineiston päihdetiedot olivat huomattavan aukolliset, eivätkä useinkaan pitäneet yhtä itse rikosilmoitusselosteesta luetavan kanssa. Jäljempänä tarkastellaan rikostilastotietojen pohjalta epäiltyjen päihtymystä rikostilanteessa. Henkirikostietokannan mukaan kuolemaan johtavista ryöstörikoksista 52 prosentissa kumpikin osapuolista ja 80 prosentissa joku osapuolista (useimmin tekijä) on alkoholihumalassa, lisäksi joka neljäs tekijöistä on jonkin muun päihteen vaikutuksen alaisena. On todennäköistä, että muissa ryöstörikoksissa osuudet eivät ole näin korkeat, mutta päihtymyksellä ja erityisesti alkoholihumalalla näyttäisi olevan olennainen sija suomalaisessa ryöstörikollisuudessa.

3.11 Osapuolten suhde. Miesten tekemistä ryöstörikoksista 80 prosentissa tekijä ja uhri eivät ennalta tunteneet toisiaan (ainakaan uhrin poliisille kertoman mukaan). Tosiasiassa osuus lienee ollut jonkin verran pienempi, mutta pääosa ryöstörikoksista näyttäisi olevan ennalta toisilleen tuntemattomien välisiä. Ryöstöissä ja törkeissä ryöstöissä osapuolten suhdejakauma ei juurikaan poikennut toisistaan: 14 prosentissa rikoksia osapuolet olivat tunteneet toisensa pitempään, kolme prosenttia oli saman illan tuttujen välisiä ja yksi prosentti seurustelukumppanien välisiä.

Kuvio 21 Päätekijän ja pääuhrin suhde miesten tekemissä ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

Naisten tekemiä ryöstöjä otokseen sisältyi niin vähän, että satunnaistekijöillä oli suuri vaikutus jakaumiin. Yleinen jakauma naisten rikoksissa oli kuitenkin varsin samankaltainen kuin miestenkin rikoksissa: kaksi rikosta kolmesta oli ennalta tuntemattomien välisiä, kuudesosa oli tuttujen välisiä.

3.12 Saalis. Keskisaalis ryöstöinä tutkituissa rikoksissa oli vuonna 2005 noin 300 euroa. (Tosiasiaa hieman alhaisempi, sillä yleisenä rikoskohteena olleen matkapuhelimen hinnaksi on laskelmaa tehtäessä arvioitu 200 euroa tapauksesta riippumatta.) Mediaanisaaliiksi aineistossa muodostui matkapuhelimen hinta. Yleisimmät ryöstön kohteet luonnollisiin henkilöihin kohdistuneissa ryöstörikoksissa olivat lompakko ja kännykkä, usein molemmat.

Taulukko 7 Keskimääräinen saalis ryöstörikoksissa 2005 (OPTL)

	Keskisaalis	Mediaanisaalis	Pienin	Suurin	N
Ryöstöt	314 e	200 e	0,20 e	3 000 e	80
Luonnollinen henkilö	329 e	200 e	0,20 e	3 000 e	10
Oikeushenkilö	212 e	96 e	5 e	700 e	70
Törkeät ryöstöt	5 407 e	520 e	0,20 e	150 439 e	83
Luonnollinen henkilö	4 973 e	500 e	0,20 e	30 000 e	46
Oikeushenkilö	5 947 e	1 040 e	3 e	150 439 e	37

Törkeinä ryöstöinä tutkituissa rikoksissa keskisaalis oli vajaat 5 500 euroa. Mediaanisaalis luonnollisiin henkilöihin kohdistuneissa rikoksissa oli 500 euroa, liikelaitoksiin kohdistuneissa reilut 1 000 euroa. Suurin aineistossa esiintynyt ryöstösaalis oli yli 150 000 euroa, pienin oli yksi savuke (hinnaksi ohessa merkitty 20 senttiä).

Taulukko 8 Saalis ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

Luonnollinen henkilö	Ryöstö		Törkeä ryöstö	
	%	N	%	N
<10 e	2,9	2	2,2	1
10–99 e	18,6	13	19,6	9
100–499 e	58,6	41	19,6	9
500–999 e	15,7	11	23,9	11
1 000–9 999 e	4,3	3	13,0	6
10 000 e–	0,0	0	21,7	10
Yhteensä	100,1	70	100,0	46
Oikeushenkilö	%	N	%	N
<10 e	20,0	2	2,7	1
10–99 e	30,0	3	13,5	5
100–499 e	30,0	3	18,9	7
500–999 e	20,0	2	13,5	5
1 000–9 999 e	0,0	0	45,9	17
10 000 e–	0,0	0	5,4	2
Yhteensä	100,0	10	99,9	37

Luonnollisiin henkilöihin kohdistuneista ryöstöinä tutkituista rikoksista 80 prosentissa saalis oli ollut alle 500 euroa, törkeistä ryöstöistä 59 prosentissa 500 euroa suurempi. Myös ryöstöinä tutkituista liikelaitosryöstöistä 80 prosentissa saalis oli ollut 500 euroa pienempi, törkeistä ryöstöistä 51 prosentissa 1 000 euroa suurempi. Saaliin suuruus näyttäisi siten vaikuttaneen rikoksen törkeyden kokonaisarvioinnissa riippumatta siitä oliko uhrina ollut liikelaitos vai luonnollinen henkilö.

4 Uhrit

4.1 Sukupuoli. Ilmitulleiden ryöstörikosten uhreista oli tutkimusvuonna 62 prosenttia miehiä, 25 prosenttia naisia ja 12 prosenttia oikeushenkilöitä. Rikoksittain tarkastellen 69 prosentissa rikoksia uhreina oli miehiä ja 28 prosentissa naisia. Rikoksista 18 prosenttia oli kohdistunut oikeushenkilöön. Kaiken kaikkiaan tutkimusvuoden ryöstörikoksista 60 prosentissa uhreina oli ollut ainoastaan miehiä, joko yksi tai useampia. Rikoksia, jotka olivat kohdistuneet ainoastaan naiseen tai naisiin, oli 13 prosenttia. Oikeushenkilöön kohdistuneissa rikoksissa oli kaikissa ollut myös henkilöuhreja. Oikeushenkilöihin kohdistuneiden rikosten osuus on ilmitulevasta ryöstörikollisuudesta todennäköisesti tosiasiallista suurempi, sillä ilmoi-

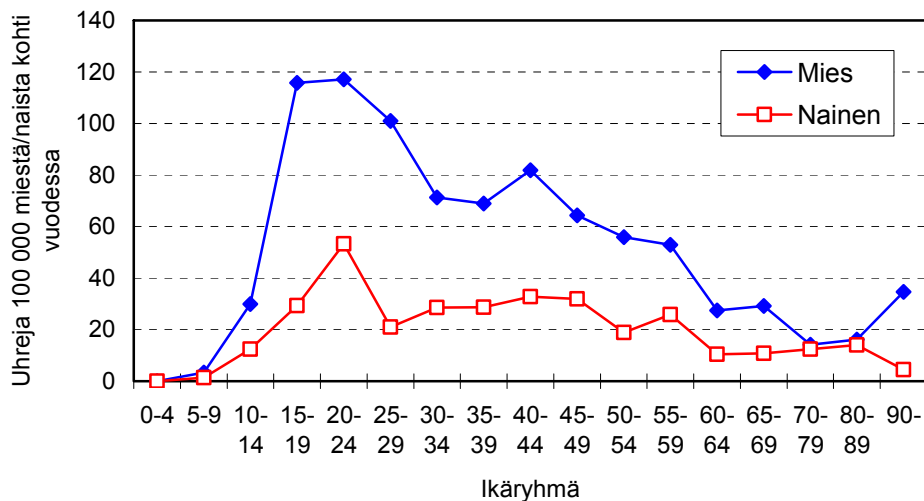
tusaste niissä on luultavasti luonnollisiin henkilöihin kohdistuvia rikoksia korkeampi.⁷

Taulukko 9 Uhrit ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

Uhrina	Ryöstö	Törkeä ryöstö	Kaikki ryöstörikokset
Miehiä	70	62	69
Naisia	26	42	28
Oikeushenkilöitä	14	49	18
	100	100	100

Sekä miehet että naiset olivat yleensä joutuneet ryöstörikoksen uhriksi vapaa-ajalla. Työssä uhriksi joutuneiden osuus naisista oli kuitenkin olennaisesti miehiä suurempi. Peräti 47 prosenttia aineiston naisuhreista oli joutunut uhriksi työssään, yleensä he olivat myyjiä, yrittäjiä tai pankkitoimihenkilöitä. Vastaava osuus aineiston miesuhreista oli yhdeksän prosenttia.⁸

4.2 Ikä. Miesuhrit olivat sekä ryöstöissä että törkeissä ryöstöissä keski- ja mediaani-ikältään 36-vuotiaita. Naisuhrit olivat jonkin verran vanhempia, keski-ikä oli 41 vuotta ja mediaani-ikä 40 vuotta. Sukupuolesta riippumatta uhrit olivat keskimäärin tekijöitä vanhempia.

Kuvio 22 Miesten ja naisten joutuminen ryöstörikosten uhriksi ikäryhmittäin vuonna 2005 (OPTL)

⁷ Maassamme ei ole toistaiseksi tehty yhtäkään kattavaa, tieteelliset vaatimukset täyttävää yritysuhritutkimusta, joten tietoa asiasta ei ole.

⁸ Prosenttiosuudet on laskettu käyttämällä pohjana 2005 rikostilastoon kirjattuja rikosmääriä ja olettamalla, että nais- ja miessyylisten määrä rikosta kohti on sama ryöstöissä ja törkeissä ryöstöissä. Työssä ja vapaa-ajalla rikoksen uhriksi joutuneiden osuudet on laskettu otosaineiston kaikista mies- ja naissyylisistä erikseen ryöstöjen ja törkeiden ryöstöjen osalta, näin saaduilla osuuksilla on kerrottu edellä mainitulla tavoin lasketuilla mies- ja naissyylisten kokonaismäärillä ryöstöissä ja törkeissä ryöstöissä ja summat on laskettu yhteen ja jaettu mies- ja naissyylisten kokonaismäärillä ryöstörikoksissa.

Riski joutua ryöstörikoksen uhriksi oli miehillä korkeimmillaan 15–24 vuoden iässä, naisilla 20–24 vuoden iässä. Tämä jälkeen riski laski kummallakin sukupuolella kohotakseen uudelleen 40–49 vuoden iässä. 60-vuotiailla ja sitä vanhemmilla riski oli jälleen oleellisesti keski-ikäisiä matalampi.

4.3 Etninen tausta. Ilmi tulleet ryöstörikokset kohdistuivat tutkimusvuonna pääosin valtaväestöön. Ryöstöinä tutkittujen rikosten uhreista 94 prosenttia oli suomalaisia tai suomenruotsalaisia. Saamelaisia tai romaneja uhreista ei ollut yhtäkään. Maahanmuuttajaväestöstä suurimman kansallisuusryhmän muodostivat vietnamilaiset, joita uhreista oli kaksi prosenttia. Somaleita uhreista oli prosentti. Muista maahanmuuttajaryhmistä eniten oli Afrikasta ja Lähi-idästä kotoisin olevia, kaksi prosenttia. Törkeinä ryöstöinä tutkittujen rikosten uhreista valtaväestö muodosti 89 prosenttia. Romaneja ja saamelaisia ei ollut joukossa yhtäkään. Afrikasta tai Lähi-idästä kotoisin olevat maahanmuuttajat muodostivat uhreista neljä prosenttia, virolaiset kaksi prosenttia. Muiden etnisten ryhmien osuus oli vähäinen.

Uhrien etnistä jakaumaa tarkasteltaessa on huomioitava, että osa kansallisuusryhmistä ei pääsääntöisesti ilmoita rikoksia viranomaisille, vaan ratkoo ne omassa piirissään. Esimerkiksi romanien puuttuminen täysin rikosten uhrien joukosta johtunee osin rikosten viranomaisille ilmoittamatta jättämisestä.

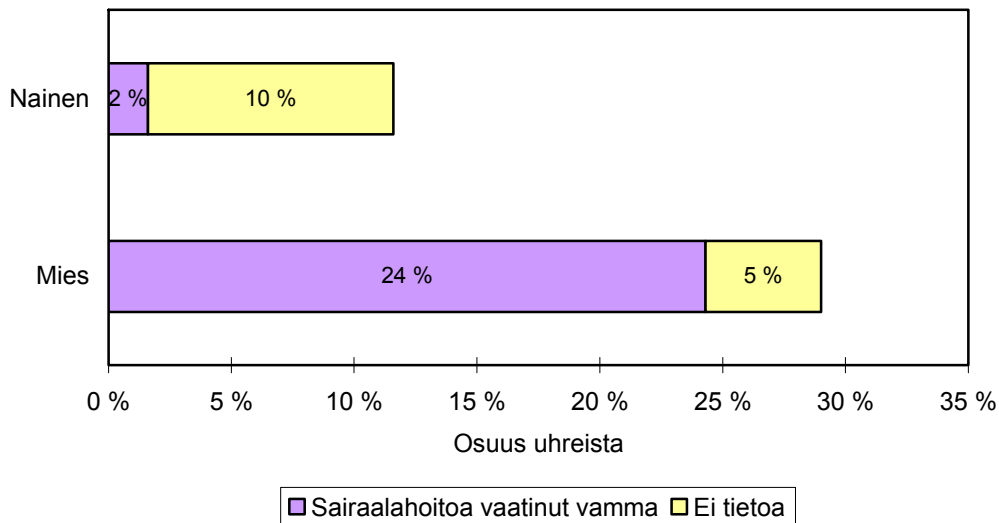
4.4 Vammat. Puolet ryöstörikosten uhreista oli saanut jonkinasteisia fyysisiä vammoja rikoksen yhteydessä. Lääkärin tai sairaalahoitoa vaatineita vammoja uhreista oli saanut viidesosa. Yleensä vammat olivat siten vähäisiä, naarmuja tai mustelmia. Otosaineiston pohjalta laskien ryöstörikosten uhreista oli kuollut 0,2 prosenttia. Henkirikostietokannan ja rikostilaston tiedot yhdistämällä osuudeksi tuli vuosilta 2002–2006 lähes sama, 0,3 prosenttia.

Taulukko 10 Uhrin vammautuminen ja vammojen vakavuus ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL; uhripohjainen)

	Ryöstö	Törkeä ryöstö	Kaikki ryöstörikokset
Vammoja kaikkiaan	48,1 %	35,3 %	46,7 %
Sairaalahoitoa vaatineita vammoja	19,4 %	23,5 %	19,8 %
Kuollut	0,0 %	1,7 %	0,2 %
Ei tietoa	3,7 %	0,8 %	3,4 %

Vakavia vammoja saaneiden osuus oli miesuhreista huomattavasti suurempi kuin naisuhreista (tosin jälkimmäisistä tiedot olivat aukollisemmat). Naisuhreista sairaala- tai lääkärin hoitoa vaatineen vamman oli varmasti

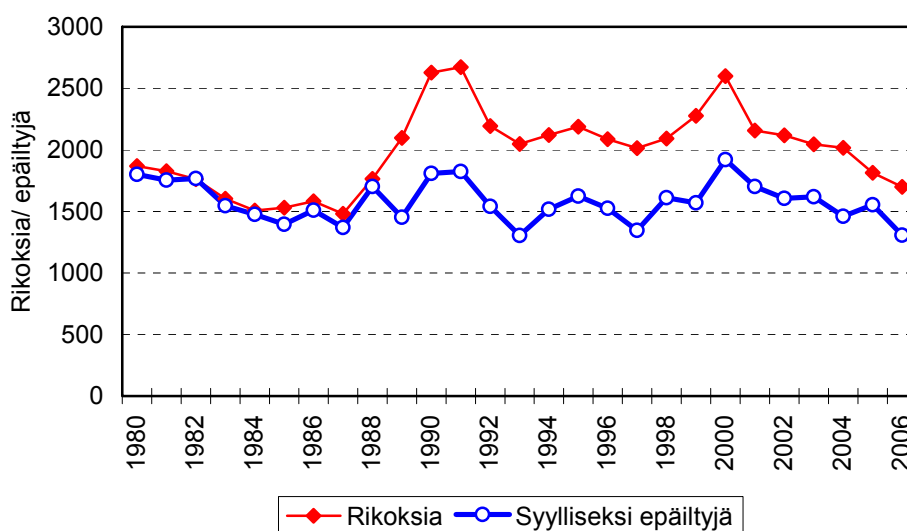
saanut kaksi prosenttia ja enimmillään runsaat 12 prosenttia. Miesuhreista vakavia vammoja oli varmuudella saanut joka neljäs ja enimmillään lähes 30 prosenttia. Syynä oli osittain se, että naisista huomattava osa oli joutunut uhriksi työtehtävissä, liikelaitosryöstöjen yhteydessä. Niissä väkivaltaa käytettiin ja vammoja aiheutui oleellisesti harvemmin kuin muissa ryöstörikoksissa. Liikelaitosryöstöjen henkilöuhrit olivat säännönmukaisesti selviä ja toimivat rikostilanteessa rationaalisemmin kuin katuryöstöjen uhrin, jotka usein olivat päihtyneitä miehiä.

Kuvio 23 Sairaalahoitoa vaatineen vamman saaneiden uhrien osuus mies- ja naisuhreista ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

5 Syylliset

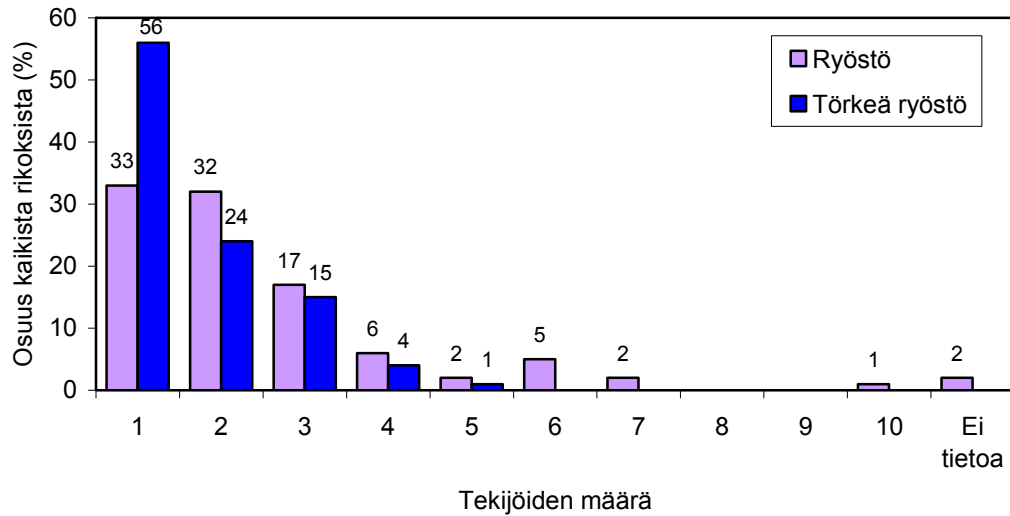
Ryöstörikoksista epäiltyjen vuotuinen määrä on rikostilastossa vaihdellut viime vuosikymmeninä 1 500 ja 2 000 välillä. Muutokset epäiltyjen määrässä ovat olleet lievempiä kuin rikosten määrässä johtuen selvitysasteen heikkenemisestä 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa (ks. jakso 7). Tästä huolimatta rikollisuuden määrälliset huiput 1990-luvun alussa ja 2000-luvun alussa näkyivät selvästi myös tilastoitujen epäiltyjen määrässä.

Kuvio 24 Poliisille ilmoitettujen ryöstörikosten ja niistä syylliseksi epäiltyjen henkilöiden määrät 1980–2006 (Tilastokeskus)

Tekijöiden keskimäärä selvitettyä rikosta kohden on ollut rikostilaston mukaan viime vuosikymmeninä ryöstöissä noin 1,6, törkeissä ryöstöissä 1,8. Määrä on ollut suhteellisen vakaa lukuun ottamatta 1990-luvun alkua, jolloin rikollisuuden voimakas kasvu (ainakin selvitettyjen rikosten osalta) painottui yksitekijäisiin rikoksiin sekä ryöstöissä että törkeissä ryöstöissä. Vuosituhannen vaihteen rikollisuuspiikki ei sen sijaan muuttanut tekijöiden rikoskohtaista keskimäärää. RIKI-järjestelmän käyttöön otto vuonna 1995 on saattanut lisätä kirjattujen tekijöiden määrää jonkin verran lievemmissä ryöstörikoksissa, törkeisiin ryöstöihin sillä tuskin on ollut vaikutusta.

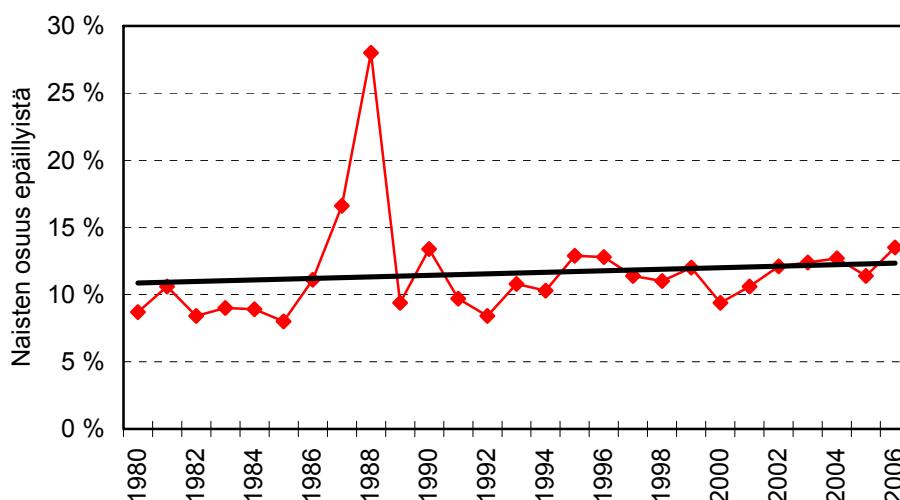
Selvitettyihin rikoksiin perustuvan rikostilaston mukaan vuonna 2005 sekä ryöstöinä että törkeinä ryöstöinä tutkituissa *selvitetyissä* rikoksissa oli keskimäärin 1,8 tekijää rikosta kohti. Rikosilmoitusaineiston mukaan *kai-kissa* (selvitetyissä ja selvittämättömissä) vuonna 2005 poliisin tietoon tulleissa ryöstöinä tutkituissa rikoksissa oli keskimäärin 2,4 ja törkeinä ryöstöinä tutkituissa 1,7 tekijää rikosta kohti.

Kuvio 25 Tekijöiden määrä ryöstörikoksissa 2005 (%) (OPTL)

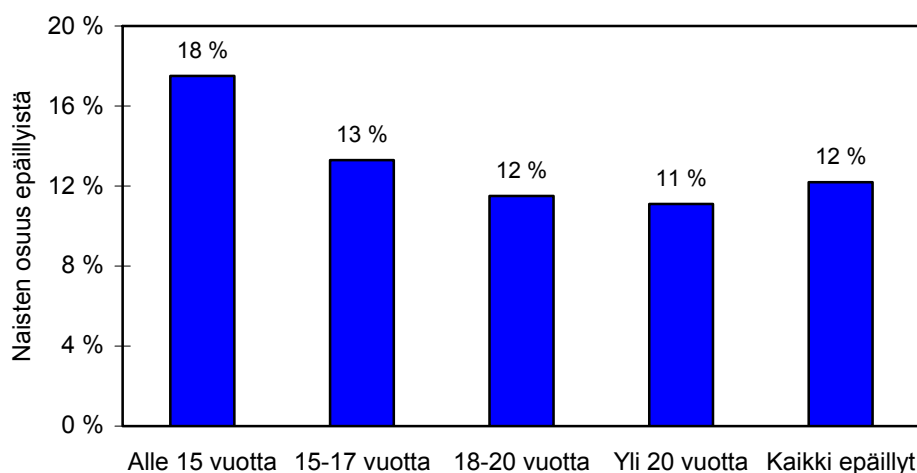
Kolmanneksessa ryöstöinä tutkittuja rikoksia ja 56 prosentissa törkeinä ryöstöinä tutkittuja tekijöitä oli ainoastaan yksi. Kaikista ryöstörikoksista osuus oli 35 prosenttia. Korkein otosaineiston rikoksissa esiintynyt tekijämäärä oli kymmenen. Aineiston rikoksista 82 prosentissa kaikki tekijät olivat miehiä ja neljässä prosentissa naisia. Rikoksista 12 prosenttia oli miesten ja naisten yhdessä tekemiä.

5.1 Sukupuoli. Naisten osuus ryöstörikoksista syylliseksi epäillyistä on ollut suhteellisen vakaa viime vuosikymmeninä. Ryöstöinä kirjatuista rikoksista epäillyistä he muodostivat niin 1980-luvulla, 1990-luvulla kuin ja vuosina 2000–2006:kin 12 prosenttia. Törkeistä ryöstöistä epäillyistä osuus oli 1980-luvulla seitsemän, 1990-luvulla kuusi ja vuosina 2000–2006 10 prosenttia.

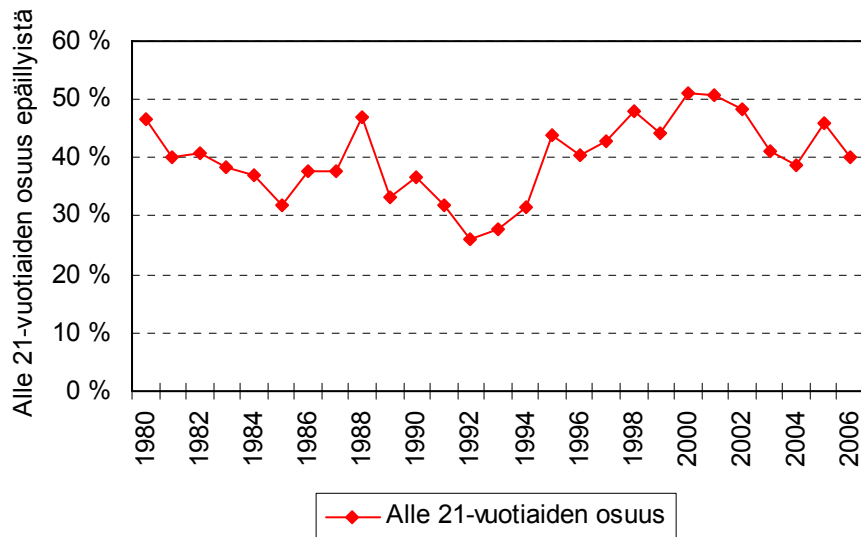
Kuvio 26 Naisten osuus syylliseksi epäillyistä ryöstörikoksissa 1980–2006 (Tilastokeskus)

Rikostilastotietojen mukaan naisten osuus epäillyistä on suurin nuorimmissa ikäryhmissä, alle 15-vuotiasta epäillyistä he ovat vuosina 1996–2006 muodostaneet kuudesosan, yli 20-vuotiasta yhdeksäsosan.

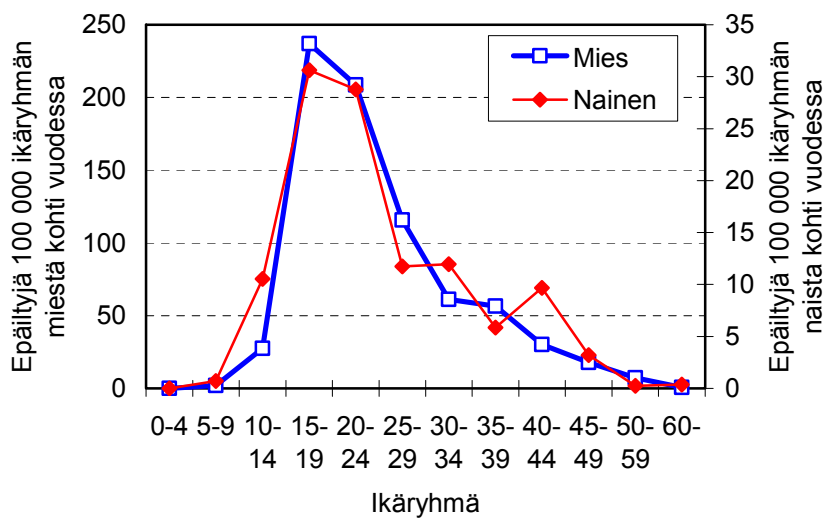
Kuvio 27 Naisten osuus syylliseksi epäillyistä poliisin tietoon tulleissa ryöstöissä (RL 31:1) 1996–2006 ikäryhmittäin (Tilastokeskus)

5.2 Ikä. Ryöstörikokset ovat nuorten rikollisuutta. Syyllisiksi epäillyistä on viime vuosikymmeninä ollut keskimäärin 40 prosenttia alle 21-vuotiaita. Alhaisimmillaan osuus oli 1990-luvun alussa kun rikollisuustaso oli korkeimmillaan. 1990-luvun alun rikollisuuden kasvu aiheutui siten pääasiassa vanhempien ikäryhmien rikoksista. Sitä vastoin 2000-luvun alun rikollisuustason nousun aiheuttivat pääasiassa nuorten tekemät ryöstörikokset.

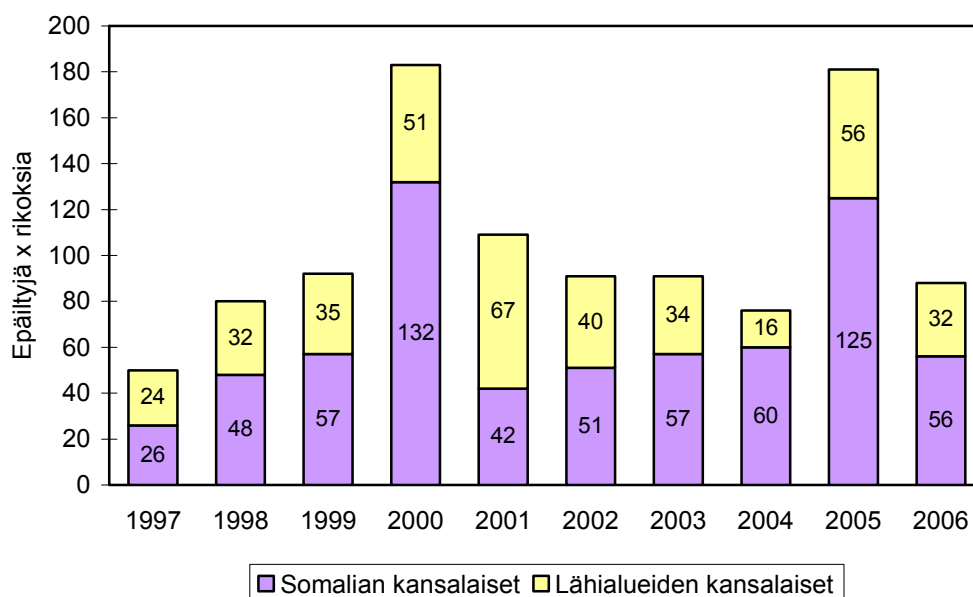
Kuvio 28 Alle 21-vuotiaiden osuus epäillyistä ryöstöririkoksissa 1980–2006 (Tilastokeskus)

Vuonna 2005 ikäryhmien kokoon suhteutettu rikollisuustaso oli sekä miehillä että naisilla korkeimmillaan 15–19 vuoden iässä ja kääntyi jyrkkään laskuun 25 vuoden iästä alkaen. Ryöstöririkokset ovat korostuneesti 15–24-vuotiaiden rikollisuutta.

Kuvio 29 Miesten ja naisten ryöstöririkollisuustaso ikäryhmittäin 2005 (OPTL)

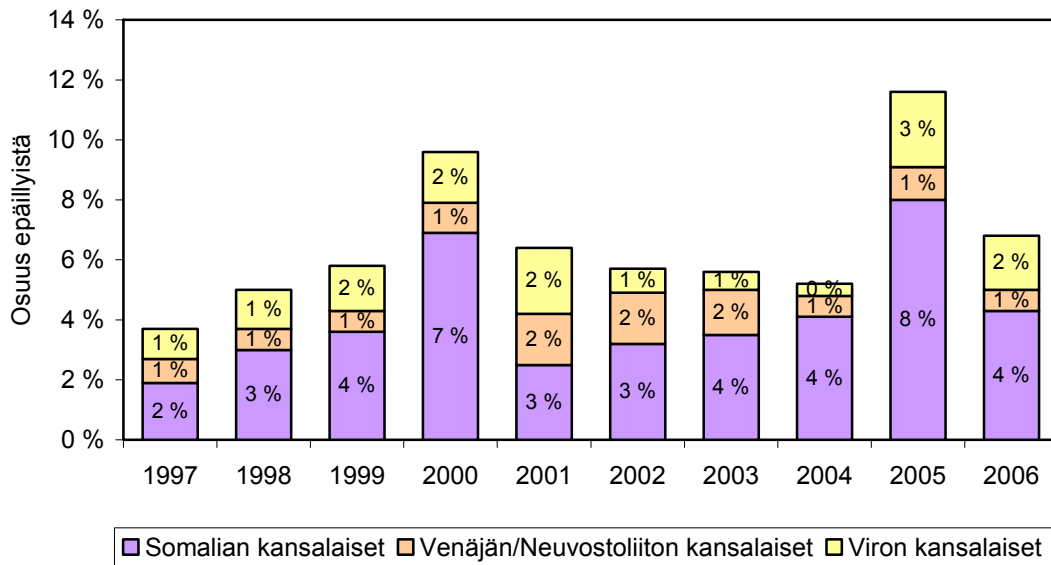
5.3 Etninen tausta. Kansalaisuustietoja ryöstöririkoksista epäillyistä on saatavissa rikostilastosta vuodesta 1997 alkaen. Vuosina 1997–2006 poliisin selvittämistä ryöstöririkoksista epäillyistä 12 prosenttia ei ollut Suomen kansalaisia. Merkittävin ryhmä ulkomaan kansalaisista olivat somalit, jotka muodostivat neljä prosenttia epäillyistä.

Kuvio 30 Ryöstörikoksista epäiltyjen Somalian ja lähialueiden (Viro, Venäjä, Neuvostoliitto) kansalaisten määrä 1997–2006 (Tilastokeskus)

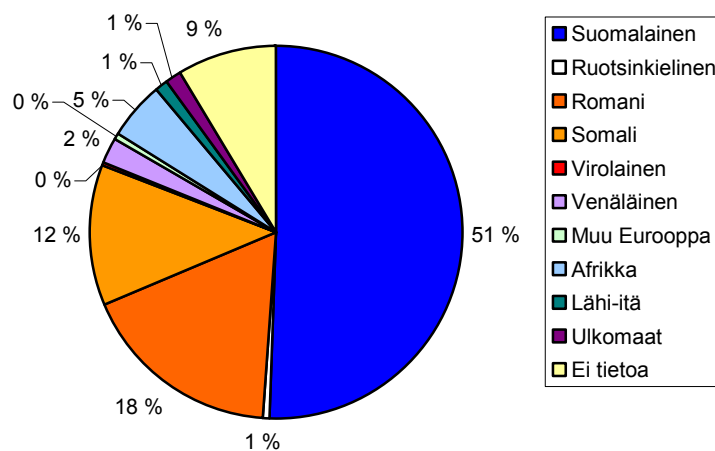
Sekä Somalian että lähialueiden kansalaisten ryöstörikollisuus on maassamme viimeisten kymmenen vuoden aikana ollut aaltomaista.⁹ Somaleiden rikollisuuden huiput ajoittuivat vuosiin 2000 ja 2005, lähialueiden kansalaisten vuosiin 2001 ja 2005. Tulkittaessa jäljempänä esitettäviä vuoden 2005 rikoksiin perustuvia tietoja syyllisten etnisestä taustasta (joissa on huomioitu myös selvittämättä jääneet rikokset siltä osin kuin uhri on kyennyt mainitsemaan tekijän kansallisuuden) on huomioitava, että mainittuna vuonna sekä somaleiden että virolaisten ja venäläisten osuus selvitettyjen rikosten epäillyistä (ja mahdollisesti myös kaikista ryöstörikoksiin syyllistyneistä) oli viime vuosien keskimääräistä tuntuvasti suurempi.

⁹ Kuvioista 30 näkyvät ryöstörikoksista epäiltyjen lähialueiden ja Somalian kansalaisten vuotuiset määrät vuosina 1997–2006. Kyse on bruttoluvuista eli epäiltyjen määrästä kerrottuna rikosten määrällä. Periaatteessa jokainen ryöstörikostapahtuma kirjataan yhdeksi ryöstörikokseksi riippumatta epäiltyjen tai uhrien määrästä. Kirjaamiskäytännössä on kuitenkin lievää horjuntaa ja toisinaan ryöstötapahtuma voidaan kirjata jokaisen uhrin tai jokaisen tekijän osalta omaksi rikokseksi. Kuvion osoittaman epäiltyjen määrän osalta on lisäksi huomioitava, että samat henkilöt ovat voineet syyllistyä ja useasti ovat syyllistyneetkin saman vuoden aikana useaan ryöstöön.

Kuvio 31 Somalian ja lähialueiden kansalaisten osuus kaikista ryöstöririkoksista epäillyistä 1997–2006 (Tilastokeskus)

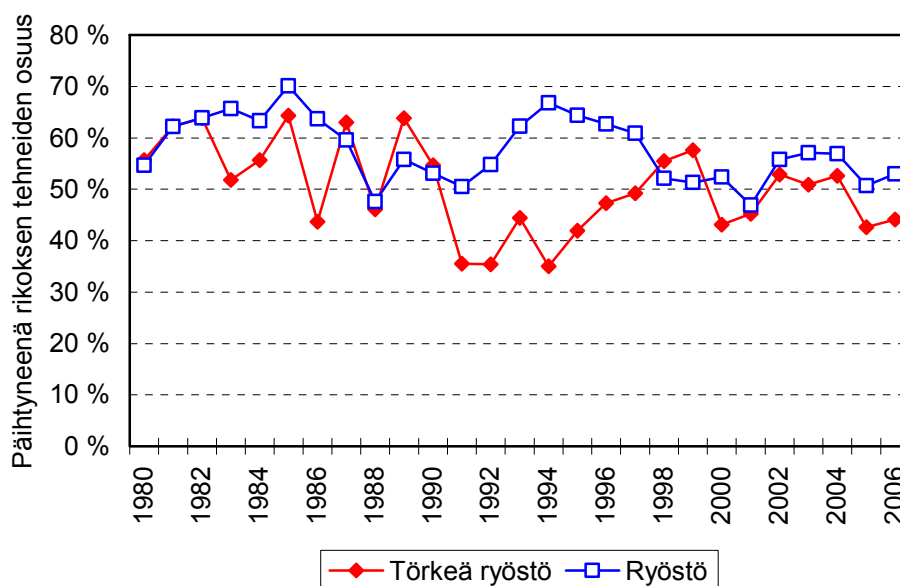
Toisaalta, vaikka kummankin ryhmän osuus selvitettyihin rikoksiin syyllistyneistä pienehi vuonna 2006, oli osuus sekä somaleilla että virolaisilla edelleenkin ajanjakson kolmanneksi korkein. Venäjän kansalaisia vuonna 2006 syyllistyi selvitettyihin ryöstöririkoksiin sen sijaan selvästi kymmenvuotiskauden keskimääräistä vähemmän. Kaiken kaikkiaan (rikostilaston selvitettyihin rikoksiin perustuvien tietojen mukaan) Suomessa ryöstöririkoksiin syyllistyneiden Viron ja Venäjän kansalaisten määrät ovat vuotuisvaihtelusta huolimatta pysyneet viimeisten kymmenen vuoden aikana vakaina. Somalian kansalaisten määrä on sitä vastoin ollut (vuotuisvaihtelun vaikutus huomioidenkin) selvässä kasvussa.

Kuvio 32 Ryöstöririkoksista epäiltyjen kansallisuus 2005 (OPTL)

Vuoden 2005 selvitettyihin ja selvittämättä jääneisiin rikoksiin¹⁰ perustuvien tietojen mukaan valtaväestö (suomen- ja ruotsinkieliset) muodosti 51 prosenttia ryöstörikoksiin syyllistyneistä (48 prosenttia ryöstöihin ja 64 prosenttia törkeisiin ryöstöihin syyllistyneistä). Merkittävimmät muut kansallisuusryhmät syyllisten joukossa olivat Suomen romanit (18 %) ja maassa asuvat somalit (12 %). Yhdessä nämä kolme ryhmää muodostivat 81 prosenttia tutkimusvuonna ryöstörikoksiin syyllistyneistä. Afrikasta peräisin olevat maahanmuuttajaryhmät (muut kuin somalit) muodostivat syyllisistä viisi prosenttia ja etniset venäläiset (maassa asuvat tai vierailevat) kaksi prosenttia. Lähialueilta Suomeen suuntautunut tai maassa asuvien virolaisten ja venäläisten merkitys ryöstörikollisuudessa oli näiden tietojen pohjalta siten varsin vähäinen, virolaisten ja venäläisten yhteisosuus syyllisistä oli 2,5 prosenttia. Tosin osuus saattoi olla tosiasiallista pienempi, sillä selvittämättömiin rikoksiin syyllistyneet virolaiset ja venäläiset saattoivat usein kirjautua suomalaisiksi, varsinkin jos rikoksen yhteydessä ei ollut juurikaan puhuttu.

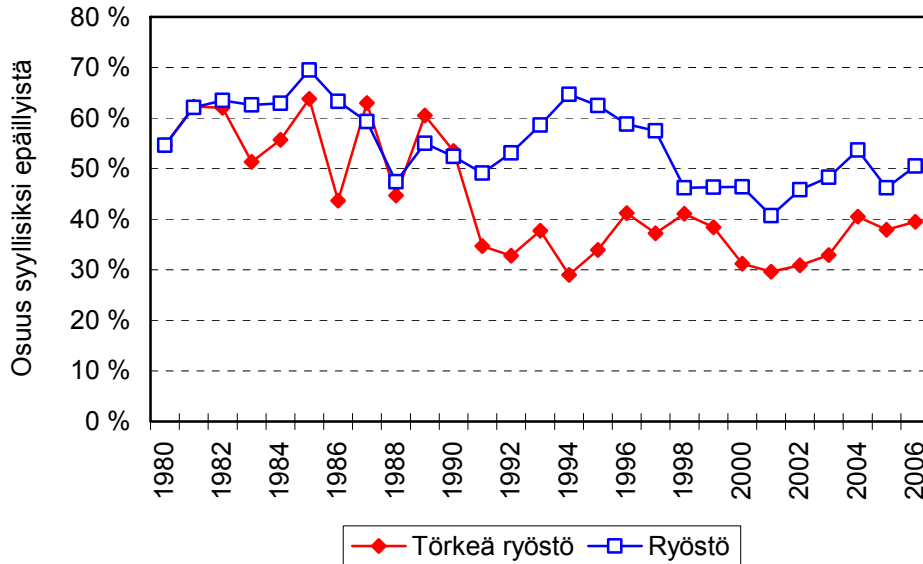
5.4 Päähteet. Kuten edellä on mainittu, rikosilmoitusaineiston tiedot osapuolten päihtymyksestä olivat sekä aukolliset että epäluotettavat. Seuraavat tiedot perustuvat rikostilastoon, jonka tiedot tosin periaatteessa pohjautuvat nekin rikosilmoitustietojärjestelmään.

Kuvio 33 Päihtyneenä rikoksensa tehneiden osuus syyllisiksi epäillyistä ryöstörikoksissa 1980–2006 (Tilastokeskus)

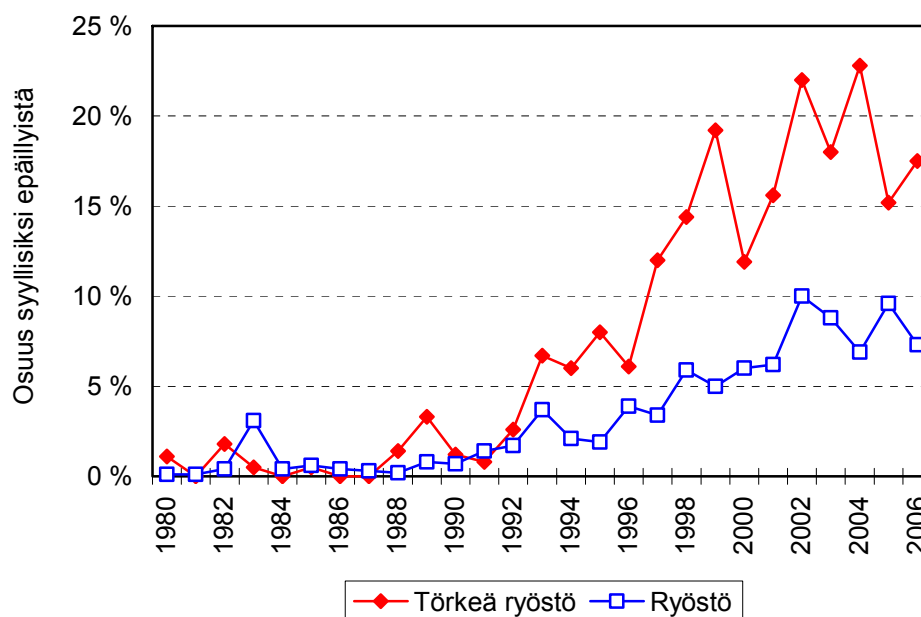
¹⁰ Selvittämättömien rikosten syyllisten kansallisuustiedot perustuvat uhrien poliisille kertomaan.

Rikostilaston mukaan päihtyneenä rikoksensa tehneiden osuus ryöstörikoksista epäillyistä on ollut selvästi laskussa viimeiset vuosikymmenet. Törkeissä ryöstöissä osuus oli 1980-luvulla 57 prosenttia, kuluvalla vuosituonnilla se on ollut keskimäärin 47 prosenttia. Ryöstöinä tutkituissa rikoksissa osuus on vastaavasti laskenut runsaasta 60 prosentista runsaaseen 50 prosenttiin.

Kuvio 34 Juopuneena rikoksensa tehneiden osuus syyllisiksi epäillyistä ryöstörikoksissa 1980–2006 (Tilastokeskus)

Syynä muutokseen on se, että alkoholin vaikutuksen alaisena rikoksensa tehneiden osuus on rikostilastotietojen mukaan laskenut niin törkeinä ryöstöinä kuin ryöstöinäkin tutkituissa rikoksissa. Erityisen jyrkkä lasku on ollut törkeissä ryöstöissä, joissa juopuneena rikoksensa tehneitä oli vielä 1980-luvulla keskimäärin 56 prosenttia epäillyistä, mutta vuosina 2000–2006 enää 35 prosenttia. Ryöstöinä tutkituista rikoksista tehdään edelleenkin noin puolet alkoholin vaikutuksen alaisena.

Kuvio 35 Muiden päihteiden kuin alkoholin tai alkoholin ja muiden päihteiden yhteisvaikutuksen alaisena rikoksensa tehneiden osuus syyllisiksi epäillyistä ryöstörikoksissa 1980–2006 (Tilastokeskus)

Juopuneiden osuuden tekijöistä pienentyessä muiden päihteiden vaikutuksen alaisena rikoksensa tehneiden osuus on kasvanut jyrkästi 1990-luvulta lähtien. Rikostilaston mukaan törkeistä ryöstöistä epäillyistä on tällä hetkellä joka viides tekohetkellä muiden päihteiden kuin alkoholin tai alkoholin ja muiden päihteiden yhteisvaikutuksen alaisena. Ryöstöinä tutkituissa rikoksissa osuus on vajaat 10 prosenttia.

Kaiken kaikkiaan päihteillä ja päihtymyksellä on oma merkityksensä ryöstörikoksissa. Rikostilastotiedot lisäksi todennäköisesti aliarvioivat merkitystä. Henkirikostietokannan mukaan kuolemaan johtaneissa ryöstörikoksissa tekijöistä yli 70 prosenttia ja uhreista 60 prosenttia on tekohetkellä alkoholihumalassa, lisäksi tekijöistä joka neljäs on jonkin muun päihteen kuin alkoholin tai alkoholin ja muun päihteen yhteisvaikutuksen alaisena. On luultavaa, että osapuolten vahva päihtymys on myötävaikuttanut rikoksissa väkivallan raakuuteen ja osuudet muissa ryöstörikoksissa ovat alhaisemmat, todennäköistä kuitenkin on, että tosiasialliset osuudet ovat myös niissä rikostilaston näyttämiä korkeammat.

6 Kuolemaan johtaneet ryöstörikkokset

Henkirikostietokannan tietojen mukaan vuoden 2002 kesäkuusta vuoden 2006 loppuun tehdyistä henkirikoksista 39:ään liittyi ryöstö- tai varkausrikos. Rikoksissa surmattiin yhteensä 30 miestä ja yhdeksän naista. Sellaisen omaisuusrikoksiin liittyneiden henkirikosten määrä, joissa omaisuusrikos oli rikoksen varsinainen tai osittainen motiivi, oli huomattavasti pienempi, 25. Rikoksissa surmattiin 22 miestä ja kolme naista. Suomen henkirikollisuudesta ryöstömurhat muodostivat ajanjaksolla runsaat neljä prosenttia. Ryöstörikollisuudesta osuus oli vieläkin vähäisempi, kaikista ilmitulleista ryöstörikoksista osuus oli ajanjaksolla 0,3 prosenttia, törkeistä ryöstöistä vajaat kolme prosenttia.

Uhrin kuolemaan johtaneet omaisuusrikkokset oli tehty useimmiten uhrin asunnossa tai sen lähiympäristössä (72 %). Julkisilla paikoilla, kaduilla, puistoissa tai ulkoilualueilla rikoksista oli tapahtunut neljäsosa. Tekopaikkajakauma poikkesi siten huomattavasti ryöstörikosten keskimääräisestä. Tekovälineenä oli yleensä ollut teräase (48 %) tai uhri oli pahoinpidelty ilman asetta kuoliaaksi (20 %). Ampuma-aseella tehtyjä rikoksia oli ajanjaksolla vain kaksi (8 %).

Ominaista rikoksille oli kiinteä kytkös päihteiden käyttöön. Tekijöistä 72 prosenttia oli ollut rikoshetkellä alkoholihumalassa, uhreista 60 prosenttia. Joka neljäs tekijöistä oli alkoholin lisäksi ollut mielialalääkkeiden vaikutuksen alaisena rikoksen tehdessään. Osapuolet tunsivat yleensä toisensa ennestään (68 %), tekijälle ennestään tuntematon uhri oli ollut neljänneksessä rikoksia. Tältäkin osin ryöstömurhat poikkesivat olennaisesti keskivertoryöstörikoksesta.

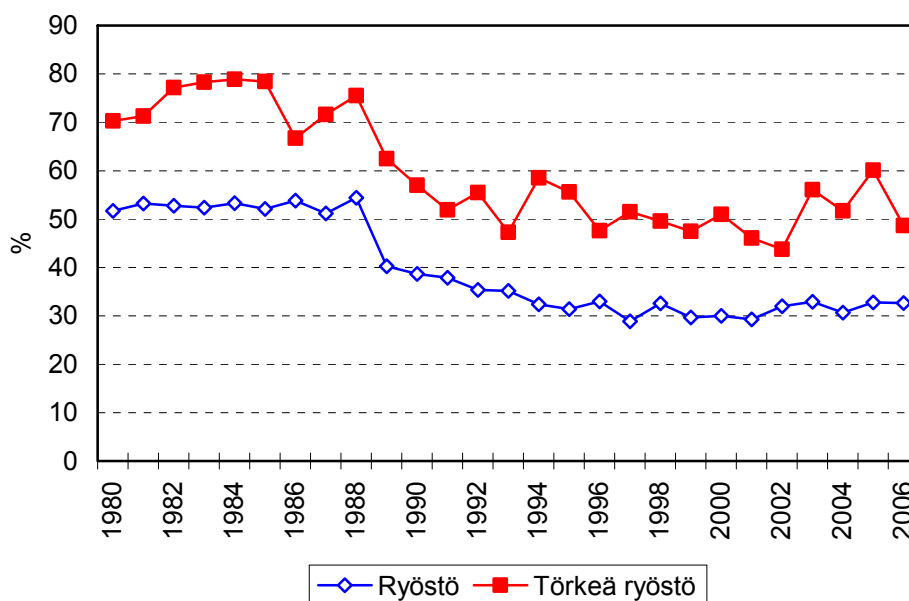
Ryöstömurhien uhreista 88 prosenttia oli miehiä, tekijöistä 92 prosenttia. Tekijöiden ja uhrien ikäjakaumat poikkesivat sekä henkirikosten että ryöstörikosten keskimääräisestä. Tekijöiden keski-ikä oli 30,8 vuotta ja uhrien 51,2 vuotta. Ryöstörikosten tavoin uhrin olivat keskimäärin tuntuvasti tekijöitä iäkkäämpiä, mutta niin tekijät kuin uhrin olivat yleensä keskivertoryöstörikokseen verrattuna huomattavan iäkkäitä. Syyllisten työelämätaustajakauma oli hyvin samankaltainen kuin henkirikoksissa keskimäärin. Työttömänä tai varhaiseläkkeellä oli 80 prosenttia. Uhreista työikäisen passiiviväestön osuus oli pienempi, mutta kuitenkin suhteettoman suuri (52 %). Myös päihteiden väärinkäyttäjien osuus oli huomattava sekä syyllisistä (68 %) että uhreista (60 %). Alkoholin väärinkäyttäjiä tekijöistä oli 48 prosenttia, huumausaineiden käyttäjiä 40 prosenttia. Syyllisistä 60 prosentilla oli aikaisempia väkivaltarikostuomioita, runsaat puolet oli tuomittu aiemmin varkausrikoksista ja saman verran oli myös aiemmin ratti-

juopumuksista tuomittuja. Ryöstörikoksesta oli aiempia tuomioita 29 prosentilla.

Kaiken kaikkiaan ryöstömurhat poikkesivat joiltakin piirteiltään olennaisesti keskivertoryöstörikoksesta. Ne oli yleensä tehty asetta käyttäen ja yksityisasunnossa, osapuolet tunsivat ennalta toisensa ja osapuolten ikäjakama oli huomattavasti keskivertoryöstörikoksen jakaumaa vanhempi (toisaalta tekijöiden ikäjakama oli nuorempi kuin henkirikoksissa yleensä). Muihin henkirikoksiin rikoksia yhdisti se, että osapuolet olivat valtaosin työelämästä syrjäytyneitä alkoholin väärinkäyttäjiä. Äärimmäistä väkivaltaa ryöstörikoksissa näyttäisi siten käyttävän pitkälti sama ryhmä kuin väkivaltarikoksissa ylipäätään. Ryhmä näyttäisi myös erottuvan selvästi keskivertoryöstörikollisista.

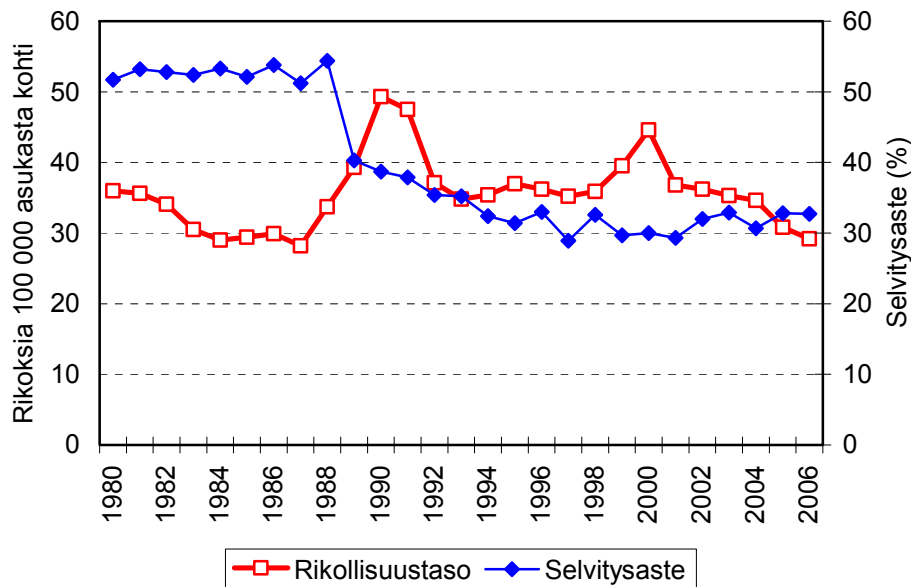
7 Rikosten selvittäminen

Ryöstörikosten selvitysaste laski huomattavasti 1980- ja 1990-lukujen vaihteessa. Vielä 1980-luvulla törkeistä ryöstöistä selvitettiin ilmoitusvuoden aikana keskimäärin 73 prosenttia ja ryöstöistä keskimäärin 52 prosenttia. 1990-luvulla selvitysaste laski törkeissä ryöstöissä 52 prosenttiin ja ryöstöissä 34 prosenttiin. Viime vuosina selvitysasteen lasku on taittunut, mutta tilanne ei ole parantunut. Vuosina 2000–2006 törkeistä ryöstöistä selvitettiin ilmoitusvuoden aikana 51 prosenttia ja ryöstöistä 31 prosenttia.

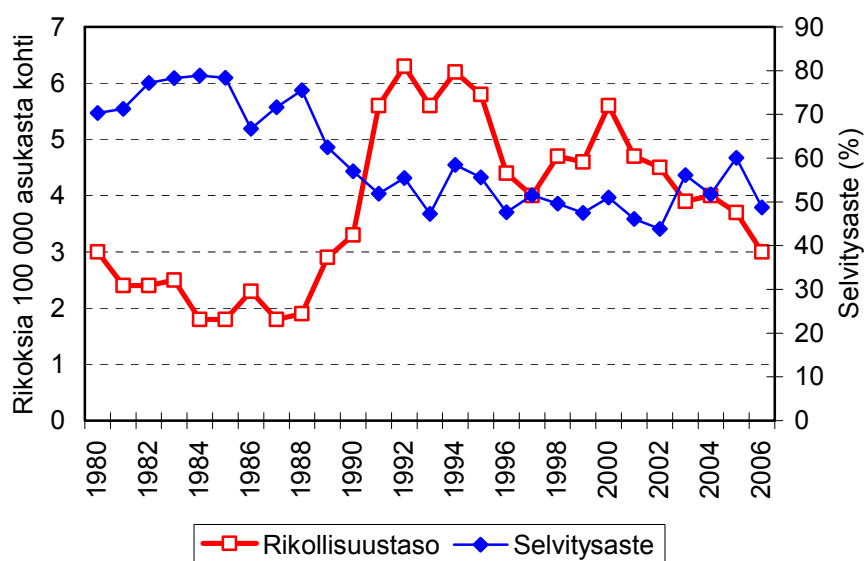
Kuvio 36 Ilmoitusvuoden aikana selvitettyjen ryöstörikosten osuus kaikista ilmoitetuista vuosina 1980–2006 (Tilastokeskus)

Selvitysasteen heikkeneminen ajoittui ryöstörikosten määrän äkilliseen kasvuun 1980-luvun lopussa ja 1990-luvun alussa. Ryöstörikosten määrän väheneminen viime vuosina ei sen sijaan ole johtanut selvitysasteen kohoamiseen, ainakaan jos mittarina käytetään ilmoitusvuoden aikana selvitettyjen rikosten osuutta ilmoitetuista.

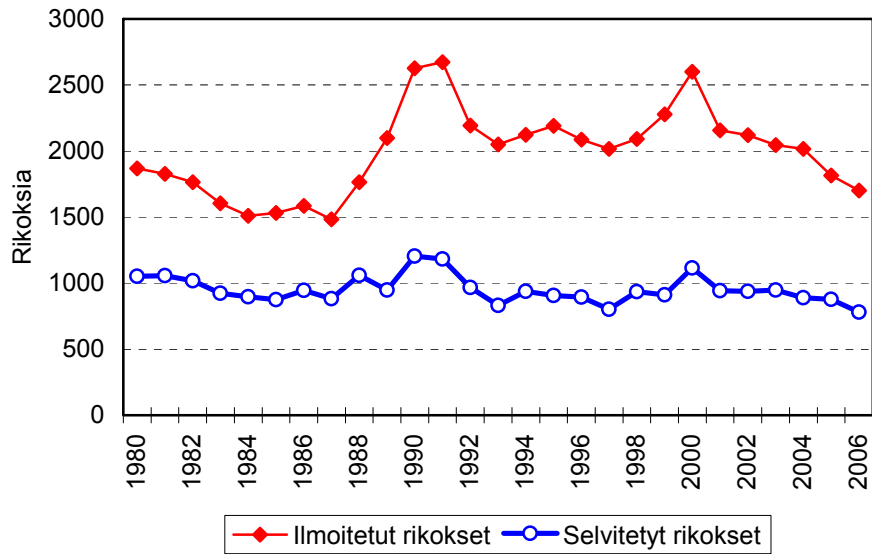
Kuvio 37 Rikollisuustaso ja selvitysaste ryöstöissä 1980–2006 (Tilastokeskus)

Osin syynä 1990-luvun kehitykseen on ollut ilmeisesti myös ulkomailla tehtyjen ryöstörikosten määrän lisääntyminen maamme rikostilastossa. Niissä selvitysaste jää säännönmukaisesti nolaksi. Kuitenkin kotimaassa tehtyjen ryöstörikostenkin selvitysaste on tällä hetkellä huomattavasti 1980-lukua heikompi. Jos vuoden 2005 luvuista puhdistetaan ulkomailla tehdyt ryöstörikokset, selvitysasteeksi törkeissä ryöstöissä tulee 61 prosenttia ja ryöstöissä 35 prosenttia.

Kuvio 38 Rikollisuustaso ja selvitysaste törkeissä ryöstöissä 1980–2006

Selvitysasteen heikkeneminen on havaittavissa myös, kun kaikkien selvitettyjen ryöstörikosten määrää verrataan ilmoitettujen rikosten määrään. Tällä tavoin laskettu selvitysaste oli 1980-luvulla 57 prosenttia, 1990-luvulla 43 prosenttia ja vuosina 2000–2006 45 prosenttia. Muutos on kuitenkin pienempi kuin käytettäessä ilmoitusvuoden aikana selvittyjen rikosten osuutta mittarina (1980–89 53 %, 1990–99 36 %, 2000–2006 33 %). Selvitysasteen heikkenemiseen näyttäisi siten liittyneen selvitysaikojen piteneminen, mistä johtuen yleisesti mittarina käytettävä ilmoitusvuoden aikana selvitettyjen rikosten osuus antaa viime vuosikymmenten kehityksestä tosiasiallista synkemmän kuvan.

Kuvio 39 Poliisin tietoon tulleiden ja poliisin vuosittain selvittämien ryöstörikosten kokonaismäärä 1980–2006 (Tilastokeskus)

Itse asiassa vuosittain selvitettyjen ryöstörikosten vuotuinen määrä on pysynyt viime vuosikymmenet varsin vakaana (1980–89: 965, 1990–99: 957, 2000–2006: 927). Selvitysasteen laskun pääsyyinä näyttäisi olevan ilmitulevien rikosten määrän kasvu samanaikaisesti kuin rikosten selvittämiseen käytettävissä olevat resurssit ovat pysyneet ennallaan tai jopa supistuneet.

8 Oikeuskäsittely ja tuomiot

Ryöstörikoksista rikoslaissa säädetyt sanktiot ovat suhteellisen ankarat. Rangaistuksena ryöstöstä on vähintään neljän kuukauden ja enintään kuuden vuoden vankeusrangaistus, törkeästä ryöstöstä vähintään kahden ja enintään kymmenen vuoden vankeusrangaistus.

Taulukko 11 Alioikeuksien rangaistuskäytäntö ryöstörikoksissa 2000, 2002 ja 2004 (yksittäisrikokset) (Lappi-Seppälä 2001, 224; 2004, 313; 2006, 330)

	2000		2002		2004	
	Rangaistus- laji	Keski- rangaistus	Rangaistus- laji	Keski- rangaistus	Rangaistus- laji	Keski- rangaistus
Ryöstö						
Ehdoton vankeus	29,3 %	11,8 kk	37,7 %	8,3 kk	41,4 %	6,0 kk
Ehdollinen vankeus	61,7 %	5,6 kk	56,5 %	7,1 kk	47,7 %	7,6 kk
Yhdyskuntapalvelu	8,3 %	169 t	5,8 %	157 t	8,6 %	153 t
Sakko	0,8 %	70 ps	0,0 %		2,3 %	37 ps
Törkeä ryöstö						
Ehdoton vankeus	91,7 %	29,3 kk	70,0 %	29,5 kk	78,6 %	30,4 kk
Ehdollinen vankeus	8,3 %	24,0 kk	30,0 %	12,8 kk	21,4 %	13,3 kk
Yhdyskuntapalvelu	0,0 %		0,0 %		0,0 %	
Sakko	0,0 %		0,0 %		0,0 %	

Ryöstörikoksista tuomituissa rangaistuksissa on tapahtunut erisuuntaisia siirtymiä. Ryöstön perusmuodosta tuomittujen ehdottomien vankeusrangaistusten pituus on laskenut. Samalla ehdottomien osuus on kasvanut. Muutokset ovat keskinäisessä yhteydessä siten, että ehdottoman käyttöosuuden kasvaessa yleensä rangaistusajat lyhenevät (koska ”uudet” ehdottomat rekrytoituvat rikostyyppin lievemmästä päästä).¹¹ Törkeästä ryöstöstä keskirangaistus on vajaan kolme vuotta ehdotonta vankeutta (Lappi-Seppälä 2006, 330–331).

9 Yhteenveto

Poliisille ilmoitettujen ryöstörikosten vuotuinen määrä on viime vuosikymmeninä vaihdellut 1 500 ja 2 700 välillä. Asukaslukuun suhteutettu rikollisuustaso on Suomessa samaa luokkaa kuin muissa Pohjoismaissa ja Länsi-Euroopassa, olennaisesti alhaisempi kuin Välimerenmaissa ja itäisessä Euroopassa. Korkeimmillaan rikosten määrä oli ajanjaksolla 1980–2007 taloudellisten suhdannehuippujen aikana 1980- ja 1990-lukujen sekä vuosituhannen vaihteessa.

Vuonna 2007 rikoksia kirjattiin 1 796, niistä 209 tutkittiin törkeinä (12 %). Lain mukaan ryöstöä on pidettävä törkeänä muun muassa silloin, kun uhri saa vakavan vamman, ryöstö on tekotavaltaan poikkeuksellisen raaka, siinä käytetään hengenvaarallista asetta tai se kohdistuu henkilöön, joka ei voi ammattinsa tai työnsä johdosta puolustaa itseään. Lisäksi rikosta on aina myös kokonaisuutena pidettävä törkeänä. Käytännössä ampuma-

¹¹ Kaikki tuomiot, joissa ryöstö päärikoksena.

aseryöstöt tutkitaan säännönmukaisesti ja liikelaitoksiin kohdistuneet ryöstörikokset pääsääntöisesti törkeinä, muutoin nimikkeen valinta esitutkinnassa näyttäisi vaihtelevan poliisipiiristä ja tutkinnanjohtosta riippuen. Törkeiden ryöstöjen määrä on nykyisin korkeampi kuin ennen rikoslainkonaisuudistusta ja RIKI-järjestelmän käyttöönottoa 1990-luvulla. Osuuden kasvu lienee ainakin osittain aiheutunut kirjaamiskäytännön muuttumisesta eikä siitä voi suoraan päätellä, että rikollisuus olisi muuttunut aiempaa vakavammaksi.

Ilmitulevista ryöstörikoksista vajaat 20 prosenttia kohdistuu liikeyrityksiin tai elinkeinonharjoittajiin. Luonnollisiin henkilöihin kohdistuvista ryöstörikoksista poliisille ilmoitetaan uhritutkimustietojen mukaan kolmasosa, liikeyrityksiin kohdistuvista rikoksista ilmoitusaste on todennäköisesti korkeampi.

Ryöstörikokset ovat pääasiassa kaupunkien nuorten keskinäistä rikollisuutta. Rikokset keskittyvät pääkaupunkiseudulle, jossa tehdään nykyisin lähes puolet kaikista maan ryöstörikoksista. Toisesta puolikkaasta vastaavat lähinnä muut suuremmat kaupungit. Rikollisuustaso on korkein niin miehillä kuin naisillakin 15–19 vuoden iässä, riski joutua rikoksen uhriksi puolestaan 20–24 vuoden iässä. Uhrit ovat pääsääntöisesti jonkin verran tekijöitä vanhempia. Tekijöitä on yleensä useampia, uhreja yksi, ja tekijä ja uhri ovat tavallisesti toisilleen ennalta tuntemattomia ja päihtyneitä. Rikoksista pääosa tehdään iltaisin tai öisin julkisilla paikoilla, kaduilla, puistoissa ja julkisen liikenteen solmukohdissa (bussipysäkeillä, taksitolpilla, metroasemilla). Koko maan synkin paikka tässä suhteessa on viime vuosina ollut Helsingin päärautatieasema lähiympäristöineen. Vuonna 2005 siellä tehtiin viisi prosenttia kaikista maassa kirjatusta ryöstörikoksista.

Ilmitulevista ryöstörikoksista 40 prosenttia on aseellisia. (Liikeyrityksiin kohdistuvista ryöstörikoksista aseellisia on 75 prosenttia.) Yleisin rikoksissa käytetty ase on teräase (30 %), ampuma-ase on tekovälineenä alle viidessä prosentissa rikoksia. Noin 40 prosentissa ilmitulleista aseellisia ryöstöjä asetta on myös käytetty. Toisaalta uhrin vammautuminen on harvinaisempaa aseellisissa ryöstöissä kuin ilman asetta tehdyissä. Uhri oli saanut jonkinasteisia vammoja 74 prosentissa vuonna 2005 ilmitulleista aseetta tehdyistä ryöstörikoksista, mutta vain 39 prosentissa aseellisia rikoksia. Kaiken kaikkiaan uhri oli saanut vammoja puolessa kaikista poliisille ilmoitetuista ryöstörikoksista. Vakavia, sairaala- tai lääkärin hoitoa vaatineita vammoja ryöstörikosten uhreista oli saanut joka viides. Uhrin kuolemaan johtavat ryöstörikokset ovat Suomessa suhteellisen harvinaisia, viime vuosina niitä on ollut vuosittain keskimäärin viisi (0,3 prosenttia kaikista ilmitulleista ryöstörikoksista).

Paitsi nuoret, myös etnisten vähemmistöjen edustajat ovat yliedustettui-
na ryöstörikosten tekijöissä. Vuonna 2005 poliisin tietoon tulleisiin ryöstö-
rikoksiin syyllistyneistä romanit muodostivat 18 prosenttia, somalit 12 pro-
senttia ja muut Afrikasta tai Lähi-idästä peräisin olevat maahanmuuttajat
kuusi prosenttia. Lähialueilta Suomeen suuntautunut tai maassa asuvien
virolaisten ja venäläisten merkitys ryöstörikollisuudessa oli suhteellisen
vähäinen, virolaisten ja venäläisten yhteisosuus vuoden 2005 ryöstörikok-
siin syyllistyneistä oli kolmisen prosenttia. Rikosten uhreista lähes 90 pro-
senttia kuului valtaväestöön.

Yleisimmät kohteet luonnollisiin henkilöihin kohdistuneissa ryöstöri-
koksissa olivat lompakko ja kännykkä, usein molemmat yhdessä. Vuonna
2005 keskimääräinen saalis ryöstöinä tutkituissa rikoksissa oli 100–300
euroa (kännykän hinta), törkeinä ryöstöinä tutkituissa runsaat 5 000 euroa.

Ilmitulleista ryöstörikoksista selvitetään nykyisin kolmasosa. Selvi-
tysaste on laskenut olennaisesti viime vuosikymmenten aikana ja selvitys-
ajat ovat pidentyneet. Pääsyyinä näyttäisi olevan selvitykseen käytettävissä
olevien resurssien supistuminen. Vuosittain selvitettyjen ryöstörikosten
määrä on pysynyt suhteellisen vakaana. Keskimääräinen rangaistus alioi-
keuksissa on tällä hetkellä ryöstöstä 6–10 kuukautta vankeutta, rangaistuk-
sista puolet on ehdottomia. Törkeästä ryöstöstä keskirangaistus on vajaat
kolme vuotta ehdotonta vankeutta.

Tiivistelmä

- Vuonna 2006 poliisin tietoon tuli 1 796 ryöstörikosta, rikoksista 209 tutkittiin törkeänä ryöstönä (12 %).
- Ryöstörikollisuuden taso on ollut suhteellisen vakaa 1970-luvusta alusta lähtien, vuotuinen rikollisuustaso on vaihdellut 30 ja 50 rikoksen välillä 100 000 asukasta kohti. Vuosien 1980–2006 keskitaso oli 39 rikosta; vuonna 2007 rikollisuustaso oli 34.
- Rikollisuustaso vastaa Pohjoismaiden ja Länsi-Euroopan keskimääriä.
- Ryöstörikokset ovat nuorten nuoriin kohdistamaa rikollisuutta, rikollisuustaso on korkein miehillä ja naisilla 15–19 vuoden iässä, riski joutua rikoksen uhriksi 20–24 vuoden iässä.
- Etnisten vähemmistöjen edustajat ovat yliedustettuina syyllisistä, vuonna 2005 romanit muodostivat 18 % ja somalit 12 % ryöstörikoksiin syyllistyneistä. Valtaväestö muodosti syyllisistä 50 %.
- Uhreista 90 % kuuluu valtaväestöön.
- Ilmitulevista ryöstörikoksista 70 % tehdään julkisilla paikoilla, puolet kaduilla ja puistoissa.
- Ilmitulevista rikoksista 80 % kohdistuu luonnollisiin henkilöihin, 20 % liikeyrityksiin tai elinkeinonharjoittajiin.
- Pääkaupunkiseudulla tehdään puolet maan ryöstörikoksista.
- Ilmitulevista ryöstörikoksista 40 % on tehty asetta käyttäen.
- Ilmitulevista rikoksista 50 %:ssa uhri on saanut vammoja, 20 %:ssa vammat ovat vaatineet sairaala- tai lääkärin hoitoa.
- Yleisin saalis luonnollisiin henkilöihin kohdistuvissa ryöstörikoksissa on kännykkä tai lompakko (arvo keskimäärin 100–300 euroa). Törkeissä ryöstöissä keskimääräinen saalis on arvoltaan runsaat 5 000 euroa.

Lähteet

- Alvazzi del Frate, Anna & Zvekić, Ugljesa & van Dijk, Jan J. M. (toim.) (1993): *Understanding Crime. Experiences of Crime and Crime Control*. Unicri Publication 49. Rome: Unicri.
- Aromaa, Kauko & Ahven, Andri (1995): *Victims of Crime in a Time of Change: Estonia 1993 and 1995*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 19. Helsinki.
- Heiskanen, Markku & Sirén, Reino & Aromaa, Kauko (2004): *Victimisation and fear in Finland 2003. Interim report of the 2003 national survey of victimisation to accidents, violence, property crime, and fear*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 59. Helsinki.
- Heiskanen, Markku & Aromaa, Kauko (1996): *Victimisation in Finland 1996. Survey findings from the Finnish part of the International Victimisation Survey*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 28. Helsinki.
- Kivivuori, Janne (2002): *Sudden Increase of Homicide in Early 1970s Finland*. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 3:1.
- La Free, Gary (1998): *Losing legitimacy. Street crime and the decline of social institutions in America*. Oxford: Westview Press.
- Lappi-Seppälä, Tapio (2001): *Rangaistuskäytäntö rikoslajeittain. Rikollisuustilanne 2000*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 183. Helsinki.
- Lappi-Seppälä, Tapio (2004): *Rangaistuskäytäntö rikoslajeittain. Rikollisuustilanne 2003*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 209. Helsinki.
- Lappi-Seppälä, Tapio (2006): *Rangaistuskäytäntö rikoslajeittain. Rikollisuustilanne 2005*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 220. Helsinki.
- Sirén, Reino (1984): *Varkausrikollisuuden kehityksestä ja yhteydestä rakenteellisiin tekijöihin 1950–1982*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 70. Helsinki.
- Sirén, Reino (2000): *Pahoinpitelyrikollisuus 1950–1997. Kehityspiirteitä ja kehitystä selittäviä tekijöitä*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 169. Helsinki.
- Sirén, Reino & Martti Lehti (2006): *Musta maaliskuu? Väkiältä ja alkoholin kulutuksen kasvu vuonna 2004*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 222. Helsinki.